

G
MAM
BER
G

ROMAAN

No

23

Aleksander Teetsov,
„Endla“ teatri direktor ja näitejuht.

AR E. L. Põltsa...
Eesti NSV Riik...
Korraldaja...

SP
7593

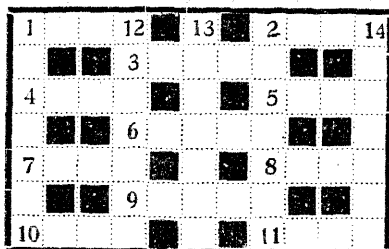
KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK

Hind 40 senti.

Hindmõistatus

Nr. 23 (161).

Seadnud Em. Gutmann

4. Sajab talwel.
5. Oudne, kartma panew.
6. Ema meelitusnimi.
7. Äärsisselõige, kuhu kinnitatakse põhilaud.
8. Panipaik linnas puude jaoks.
9. Niimoodi (adverb, määrsona).
10. Wiljale kahjulik suwine külmanud sadu.
11. Rööwel, riisuja wanal ajal kodumaal.

Ült alla:

1. Inimese wõit looduse üle.
12. Looduse kõrgem esitaja maapeal.
13. Põhiosis, algollus.
2. Weelind.
14. Taim.

Sõnade tähendused.

Pahemalt paremale:

1. Hapu jook.
2. Koduloomade hulk.
3. Baltisakste weneaegne poliitiline partei.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatus lahendus**“ kuni 14. jaanuarini 1929 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuwasse kirjakasti. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 3. (165).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja:

1. Reinh. Kask — Walik prantsuse novelle.
2. Arthur Adson — Henge palango.
3. K. Kautsky — Kuidas tekkis maailma sõda.

Loosimine on 16. jaanuaril 1929 a. kell 2 p.l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16, millest palutakse lahendajaid wõtta osa.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatus lahendus

Nr. 19 (157)

14	29	34	55	12	27	24	49
35	56	13	28	33	50	11	26
30	15	54	51	58	25	48	23
41	36	57	32	61	52	63	10
16	31	40	53	64	59	22	47
37	42	1	60	19	62	9	6
2	17	44	39	4	7	46	21
43	38	3	18	45	20	5	8

Alates nr. 1, 2, 3 jne. saame järgmise Juhan Liiwi luuletuse:

Mets kohas.

Mets kohas tumedalt, tõelt.
Ma kuulasin himuga.
Ta kohin tiibu lootas
Mu üle ju hällissa.

Ta tume kohin jäi rindu.
Seal kohab nüüd alati. —
Ma teda kui taga leinan,
Ei rõõmsaks saa ialgi.

Juh. Liiw.

Sisse jõudnud lahenduste suure arwu pärast ei ole talitusel võimalik awaldata ruumi puudusel seekord kõikide lahendajate nimesid, mispärast awaldata ainult wõitjate nimed.

Loosimisel wõitsid: 1. J. Jaakobson — „Tuhkur hobune“ I. — K. Maamägi, Tallinnast, Vabriku tän. 38-16, 2. Üks aone Ed. Wilde kogutud teostest — F. Rätsep, Petserist, Tartu tän. 1. 3. Juhan Liiw „Käkimäe kägu“ — Magda Toomwäll, Kuresaarest. Uus tän. 26.

„Romaan'i“ talitus.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: H. Courths-Mahler: Kui armastus ärkab. — Sándor Gjalski: Naja. — Josef Pakots: Naissekretär. — Winfred Duke: Ooteruum. — Agnes Tiitus: Ma armastan. — E. van Lith de Jeude: Armastus wõi äri. — Hans Rasmussen: Wäike Jeanette. — Ed. Wöhrmann: Mu luik. — J. O. Curwood: Maailma äärel.

Nr. 23 (161)

Detsember 1928

VII aastakäik.

Kui armastus ärkab.

Saksa kirjaniitu H. Courths-Mahler'i romaan.

6

Krause lõi enesele rinda. „Ausõna.“

Rial olid omad mõtted selle ausõna üle, kuid ütles:

„Hea küll — usun, et arwate seda ausalt. Kui mitte — oleks see Teie oma kahju. Sest annan Teile oma sõna, et lasen Teid kohe kinni wõtta, kui Te ei waihi.“

Krause kummardas sügawalt.

„Teeme üksteisega äri, mu preili, täitke Teie omad nõuded, siis täidan omad,“ ütles ta wõnniliselt. Ja mõtles seal juures: Ta saab joonistused kui raha makstud. Kui hiljem hätta jään, wõin saladuse friiski Heinz Mater-nile ära müüa. Etialgul oleme rahul.“

Ria näis wäga kahwatu. Krause waatles teda kaastundeta. Minis tunne, mis teda walitses, oli hinu raha saada.

Ria mõlles wahpeal, et pidi oma kuustuhat marka Heinzilt nõudma.

See küsib muidugi, milleks ta raha wajak ja ta pidi wastuse leidma. Ah — kui raske näis äkki elu. See wastik, langenud inimene oli ähwardawa õnnetusena ta ellu tulnud.

„Nii siis, palun — tulge homme samal ajal ja wõtte raha wastu,“ ütles ta nõrgalt.

„Plus, mu armuline preili. Ja kuidas jääb ülejäänud osaga?“

„Seda ütlen homme, pean enne järele mõtlema. Te peate mulle aega jätma.“

„Muidugi — nii kaua kui kuustuhat

marka mind wee peal hoiawad, ootan heameelega. Kuid — kui juba täna tohiks wäikest summat paluda — nagu belbud — reis kulutas mu wiimase raha — mul pole enam pen-nigi. Kui wõite mind weidi aidata, oleksin Teile wäga tänulik.“

Ria raputas on.a rahakotti sifu lauale. Selles oli umbes kolmkümmend marka.

„Wõtte,“ ütles ta kiirelt.

Krause kummardas ja pani raha tasku.

„Urge pahandage,“ ütles ta wabandawalt. Ria wiipas lõrjuwalt.

„Minge müüd, ma palun, pole wajalik, et teenijad Teie pika külastäigu üle imestawad.“

„Hea küll, ma lähen. Homme samal ajal. Olen täpne. Jumalaga, mu austatud preili.“

Kui üks Krause taga kinni langes, wajus Ria kolkku.

„Armas Jumal, aita mind, aita mind, ära lase teda ta isa süü pärast kammata!“

* * *

Süda meeleteitel, sõitis Ria pool tundi hiljem linna, et Heinzi kontoris üles otsida ja talt raha paluda. Sel ajal wõis ta teha kindlasti tabada.

Ria lasi end teatada. Ja ta wiidi sama tupp, milles onu Rolf ta ford wastu oli wõtnud. Peale isa surna oli Heinz selle omale wõtnud.

Ta tuli Riiale imestanult vastu, kuid siiski rõõmsalt. Juba loogu hommiku oli ta mötelnud Walter Meisteri nõu peale, mis näis ikka arusaadavam. Riia ootamatu tulek näis talle hea täheendusena.

„Sina siin, Riia? On midagi juhtunud?“ küsis ta Riia käest kinni haarates.

Ja esimene korda waatas ta talle otse nagu mees sellele naisele, kelles näeb oma tulewast abikaasat. Alles täna nägi ta Riias noort naist, mitte lapselikku plikat, kes Riia siinamaani on olnud. Ta oli tõesti väga ilus. Ta juuksed ja silmad olid eriti ilusad, Heinz kaotas nende waatusele weidi oma rahust. Ta oleks väga kene perenaine, kui ta kindlamaks saab.

Muidugi, argades hirmefilmades polnud midagi käsiwat. Kuid teiste inimestega, ja eriti teenijatega läbi käies oli ta näinud Riia otsewana ja kindlana. Mispärast oli ta just tema vastu nii arg? Kas tundis ta, et ta teda seni tähtsusetuks oli pidanud?

Riia ei aimanud midagi Heinzi mõtetest. Ta wõitles piinliku häbitundega, mis ta üle wõinud oli wõtnud.

„Kole midagi juhtunud, Heinz. Ma — see on ainult — mul on sinu vastu suur palwe.“

Heinz läkkas talle tooli lähemale.

„Kas pead siis sellepärast kartlik näima, Riia? Kas pole ma nagu wend? Mispärast oled ja alati nii arg?“

Ta hääles oli soojem kõla ja Riia läks tulipunaseks.

„Ah — ma ei tea — mul on ainult piinlik, et sind segan — üldse — mulle näib, et mu olemasolu sind takistab.“

Heinz wõttis ta käe.

„Riia, millal wabastad end sellest rumalast murest? Sa ei sega mind — annad mulle ainult lohutust. Mis oleksin ma peale hakanud sel hirmsal ajal — sinuta.“

Riia waatas talle äkki nii särawalt otse, et Heinzi pilk üllatatult temal peatus. Kuidas ta nagu filmade sära tõttu muutus. Kui ilus oli ta jões kinnas rõõmus!

„Tõesti — kas olin sulle lohutusena? Oh — siis olen — jah — siis olen väga rõõmus,“ ütles Riia kiirelt, wabastas aga ruttu oma käe ja waatas kõrwale.

„Ja mis oli su palwe?“ küsis Heinz weidi rahutult.

Riia hingas sügawalt. Siis ütles ta ruttu:

„Tahtsin sind paluda mulle kohe need kuus-tuhat marka anda, mis onu Kolf hotule wõttis, ja tead, nad on mu ema pärandus.“

Heinz naeratas. „Sa vajad raha?“

„Jah.“

„Kas tohin teada milleks? Kas sul midagi puudub?“

„Ei, ei — ma — wajan seda eriliseks, isiklikuks otstarbeks. Tahtsin sind paluda mitte selle järele pärida.“

Heinz raputas weel ikka naeratades pead.

„Nii siis, ma ei küsi. Kuid oma päranduse saad, nagu mu isa ütles, alles siis, kui abiellud wõi meie majast lahkud.“

Riia kookus. „Ah — ma wajan raha kohe.“

Heinz waatas talle uuriwalt otse, oli tal salawõlgu? Kuid ta heitis selle mõtte eemale. Riia oli wähenõudlik ja tal oli taskurahast küllalt. Jsa oli teda tihti sellega noffinud, et ta raha ei waja. Kuid selle summa pidi ta saama.

„On endasõistetatam, Riia, et saad raha, mida vajad, ilma et oma pärandusest wõtad. Vitab sulle kuuest tuhandest wõi tahad sa eht rohkem?“

Riia mõtles filmapilgu, et palub talt kõik kaaskümmendtuhat. Kuid ta ütles enesele, et Heinz siis tingimata järele murib, mis ta selle summaga teeb.

„Vitab sellest — ja ma palun sind raha mu pärandusest wõtta.“

Heinz wõttis rahatapiist kuus tuhandemargalist tähte ja andis need naeratades Riiale.

„See ei lähe, oma päranduse saad pulmapäewal ja mitte warem!“

Wärisewate kätega peitis Riia raha rahakotti. Tal oli piinlik Heinzilt raha vastu wõtta. Ta poleks seda italgi teinud, kui see mitte poleks sündinud Heinzi huwides.

„Mulle teeb häbi — et su lahkust kurjasti tarwitan,“ ütles ta segaselt.

Seal juures oli ta nii kene, et Heinz müüd kohe talle tähtsist küsimisest ette panna loomis. Ja ometi ei tahtnud ta enesele tunnistada, et igatses Riia jaatawa wastuse järele. Ta ütles rahulikult ja ükskõiksest:

„On sul wähe aega, Riia? Tahan sinuga weel midagi kõnelda, sest et kord siin oled. Tahhan sinuga tulewikust kõnelda.“

Riia lahwtatas äkki. Kindlasti tahtis ta teda müüd enese majast minema saata, kuhugi, kus teda ei ole. Ta kartis seda otsust. Hirmunult sules ta filmapilguks filmad, nagu ei tahaks ta näha, mis ahwardawalt lähemale tuli.

„Mul on aega,“ kogeles ta.

Heinz seisis tükk aega waitides ta ees ja waatas ta peale alla. Ja ta oli suuremas ärewuses, kui ette oli näinud.

„Riia — kas mäletad wiimaseid sõnu, mis mu isa ütles?“

Riia surus käed kokku ja noogutas.

„Jah, Heinz.“

„Sa tead, et mu isa su käekäigu, su tule-

wifu minu hoolde usaldas, et ta teatava määrani su saatuse minu kätte andis?"

"Jah," ütles Ria jälle tasa

Heinz hingas sügawalt ja katsus rahulik olla.

"On sul tulewiku suhtes soowe?"

Ria raputas waikides pead.

"Mis oleks sulle armsam, Ria — kas tahad minu juure jääda — või tahad minust eemal uurt elu alata? Ma hoolitsen igal puhul sinu nagu de eest."

Ria aimas mõte oli: "See minuga, mis tahad — ainult ära mind enese lähedusest ära saada." Kuid ta ei öelnud seda. Täht aja pärast ütles ta tasa:

"Tahan, et sina seda määrad."

"Siis haaras Heinz ta käe.

Ria — on su süda veel waba?"

"Mu süda — on waba," ütles Ria rõhult, ilma Heinzile otsa waatamata.

See kummardas ta poole.

"Siis ütlen sulle: "Jää minu juure, Ria; sa oled mulle armas nagu õde ja ma pean sind oma isa kalliks päranduseks. Wenna ja dena ei või me ühestkoos elada inimeste parast. Mu isa ütles: "Wõta ta oma südame najale." Kas tahad mu naiseks saada, Ria?"

Ria kargas üles ja waatas talle otsa. Ta näkku tõusis tume puna, ta kõitus ja langes siis jõuetult toolile.

Ria ei teadnud, mis oli juhtunud. Ta kõrnus kohas — tuba pöörles meelikus hoos ta silme ees. Tas oli kuum rõõm ja süski sügaw walu. Nagu nõiduswäel ilmus ta ette ilusa Sibylla Janseni pilt. Seda armastas ju Heinz. Nii tahtis ta oma käe ilma südamega kinnida talle, kes oli talle ainult õde. Et isa wiimast soowi täita, et Ria tulewiku kindlustada, tahtis ta teda oma naiseks teha.

Ria awas juba suu, et öelda "ei." Kuid samal silmapilgul käis taht mõte läbi, mis sõna kinni pidas.

"Kui olen ta naine, ei või keegi talle midagi teha, ta mitte see Heinrich Krause. Wõin ta nõuded rahuldada ja Heinz ei kuule midagi. Keegi ei tohi siis ta warandust nõuda. Ja ma jääksin ikka ta juure."

Heinz waatas teda rahutult. Ta nägi wõitlust Ria näojoontes, nägi wärwi ta näos tulewat ja minewat. Ta ootas kärsitult ta wastust.

"Sind ehmatas mu kofimine, Ria. Oleksin pidanud sind ette valmistama või weel ootama. Teg on halvasti waltitud, sest et me weel leina kanname. Kuid praegune seisukord on ebakindel, eks ole, seda näed sa isegi? Ja oleks kõige parem, kui me lahtu ei lähe. Usu mind, abielu,

mis põhjened wastastifusel austusel, võib õnnelikumaks kujuneda kui see, mis sõlmitakse liigede nimas. Ma ei või kujutleda meie maha ilma sinuta. Wõid ja seda, siis usalda oma tulewik mulle."

Ria kuulas walulikul seda rahuliku, five-tut kõnet. Ta oleks hõiskawalt õnnelik olnud, kui Heinzi sõnadeist oleks paistnud wäike järe armastust. Kuid see oleks olnud liig palju õnne. Ta pidi rõõmustama, et wõis tema juure jääda, et wõis teda kaitsta paha eest. Ta tahtis hea feltimehena ta kõrwal ta eluteel sammuda. Heinzi armastus kuulus ilusale Sibylla Jansenile. Talle ei jäänud muud — kui ta austus — ta weemalik õrnus, talle, mitte armastatud naisele.

See sõna jäi ta südamesse.

Ta kogus end wägigi. Ta waatas waikelt ja alandlikult Heinzi poole. Ta silmis oli ilme, mis Heinzile südamesis tungis ja teda imelikult haaras, kuigi ta seda seletada ei osanud. Ta ei mõistnud, et selle ohwrimeelse naise silmist säras walulik lahtiütlemine ja puhas sügaw armastus.

Kuid ta mõistis et nende suurte, tumedate neiusilmade taga oli hing, mille sügawust ta polnud aimanud. Nüüd ulatas Ria talle otjuss-tawa liigutusega käe.

"Ma tahan, Heinz," ütles ta tasa, kuid kindlalt.

"Ta nägi, et Heinzi silmad rõõmsalt särada löid. Kuid ta wõttis ainult Ria käe ja suudles seda õrnalt ja rüütlikult. Oma käewart ta tema ümber ei pannud, ta huuled ei otsinud tema omi. See oli peen tagasihoidlikkus. Ta ei tahtnud talle peale käia. Ria aga pidas seda jaheda tunde tunnismärgiks.

Ja ometi oli ta tänuks, et Heinz end õrnusele ei sundinud, mis ei tulnud südamest.

Nad seisid täht aega käsitäes ja waatasid üksteisele täis ausat taht otsa. Südames tõotas igauks teise hea käekäigu eest hoolt kanda.

Hiljem ütles Heinz tasase naeratusega:

"Olen walinud wäga proosalise koha kofimiseks. Kuid kui nägin sind sisse astuwat, ütlesin enesele, et see on hea tunnismärk selleks, mis eneses eilsest saabid kannan. Ja asjaolud ei luba pikka wiivitust. Kui sulle sobib, pead nii pea kui võimalik minn naiseks saama — waatamata meie leinale. Tean, et meie wane-mad ei taha, et leinaaasta ära ootame Tulen täna teeks koju, et wõiksin muu üle kõnelda"

Dotan sind, Heinz — kuid ja leiad mu juurest Lotte Berneri."

"Ah, õige! Noh — hoolitsen selle eest, et sellest hoolimata oleme segamatud. Loon Waltri

kaasa — see võib wahpeal Lottega kõnelda. Tund aega võivad nad juba üksi olla.”

„Siis juudles ta veel fõrd Ria kätt.

„Peau ju ära saatma. Mõne minuti pärast ootan ärimõõdrast, keda ära ei tohi saata.”

Ria hingas kergendatult, nagu wabaneks ta piinawast wangistusest.

„Ola hästi, Heinz!”

„Jumalaga, Ria. Nägemiseni täna peale lõunat. Umbes kell wiis olen kohal.”

Ta saatis Riad wanfreiini, mis all ootas, ja lahkus tast sooja käepigistusega.

Ria istus liikumatult wanfrii polstrites. Nagu unenägu läks kõik ta silme eest möõda, mis ta praegu läbi oli elanud. Tema — Heinz Materni mõrvoja — warsti ta naine — ta mitte armastatud naine!

„Ma ei mõtle enese, ainult tema peale,” jõistatas ta ja surus käed kõwasti südamele, nagu mõiks ta seda niivõisi waigistada.

* * *

Peale söõki sõitis Ria Lottele järele. Kõõmja ärewusega korraldas see enesele toa Ria jalongi kõrwal.

„See on sinust kena, et mu jeltji soowid, Ria. Ma saan suurepärase juwituskoha ja wõin mõni päew kujukteda, et kuulun sesse fuursu-guseesse ümbruskonda. Kas tead, on wiist ilus ristas olla. Nii — nüüd olen asjad korraldas-mud ja tunnen end kodus. Kuid mis sul on, Ria? Usun, sa ei kuulnud sõnagi, mis sulle ütlesin. Sa waatas laia, piiramatu kangukse ja lased mind lobiseda.”

Ria istus afna juures ja waatas Lottet. Ta mõtted olid kangel. Ta püüastas ja pani käewarre Lotte õla ümber.

„Ära ole kuri. Sul on õigus, ma ei kuulnud sind. See tuleb sellest — et olen taja-kaalust wäljas.”

„On sulle midagi juhtunud?” küsis Lotte ja juudles teda palele.

Ria naeratas. „Kui see midagi erilist on, et end kihlajin — siis küll!”

Lotte lõi käed kofku. „Sa oled kihlatud?”

Ria noogutas.

„Oh taewas — mitidugi Heinz Materniga.”

Ria waatas talle allatult otja. „Seda pead ja loomulikfiks? Kuidas tuled sa Heinzi peale?”

„See on lihtne — sa armastad teda ju, tean seda ammu. Sa juuujukune neiu abiellub ainult sellega, keda ta armastab.”

Ria kahwatas ja hoidis käe Lotte suu ette.

„Waihi — jumala pärast — kui seda keegi kuuleb,” kogeles ta ehmunult.

Lotte naeris südamlifult.

„Aga Ria — on see kuritegu oma peig-meeft armastada?”

Ria oli end jälle kogunud. Ta ajas enese päästi ja waatas sõbrannale tõsifelt ja palu-malt otja.

„Tuba mulle Lotte — et sellest enam ei kõnele — ühelegi inimesele!”

„Et sa Heinzi armastad?”

„Jah.”

„Noh, kas tead — see on arusaamatu. Kuid ütles on palju mõistatusi, mida ma ei tea, üks rohkem ei tähenda. Luban sulle pühalikult, et hoiatan seda õrna saladust.”

„Täna sind, Lotte.”

„Ah sina narrife, mis ja tänad. Kas tead, see pole sinust kena, et oled traiduse mürdnud. Veel mõne päewa eest tegime maha, et astu-tame wanatüdrukute ühifuse mopfi, lannaaria-liumu, poole tõsina kasfide ja muu sellesarnase kraamiga. Sa nüüd jätad mu maha.”

Ria tõmbas Lotte õrnalt enese poole.

„Sellest ei tule midagi wälja, Lotte, oled sa tõepoolest Walter Meisteri wastu waemulif?”

„Nüüd hoidis Lotte Ria suu kinni.

„Waihi, palun sind, Sa tead ometi, et kõiki mehi wiiksan ja põlgan.”

„Mitte kõiki, Lotte.”

„Kuid peaaegu kõif,” ütles Lotte tasemalt.

„Walter Meister on aga erand. Ta on tore inimene. Ja ma usun, et ta sind armastab.”

„Ja kui see on nii ja kui ka mina teda — armastan, meist ei saa ometi paar.”

„Misparast mitte?”

„Ta on minu juba kojunud ja — ma and-sin forwi.”

„Ah — ja tegid seda?”

„Jah — pidajin teda tooford upsakaks, wäljakamatamatuks laifilejak, kes oma raha peale on uhfe. Ta õiget loomust ma ei tun-nud.”

„Aga sa tunned nüüd paremini, Lotte, eks ole?”

„Jah — kuid see ei muuda asja. Küll ta end hoiab mind teifkofordfelft küfida ja minna — noh — ma ei wõi talle welda: „Õffifin Teis, hõrra Meister, ja kaalusin asja — tahan Teie naine olla.”

„Seda sa ei tarwitse. Kuid sa mõiks talle welda: „Mul on kahju, et mul oli Teist halb arwamine, tunnen Teid nüüd paremini.” Sellest ehk aitab.”

„Ah — ta oleks wõinud seda ammu mär-gata, kui oleks tahtnud. Kuid ta ei taha minust enam midagi teada. Ja seda ei wõi ma pahaks panna. Olin ta wastu wäljakamatamatu.”

„Wahetewahel oled sa seda ikka veel — ustufin kaua, et sa teda ei sallid.”

Lotte waatas enese ette. Siis wiskas ta pea tagasi.

„Jätame selle. Ma, egoist, unustasin sulle õnne soovida. Siin — südamlik suudlus, armu- sam Riia — ja palju, palju õnne. Soowin seda südamest, ja wäärid seda, ja armas, tore inimene. Heinz Matern võib rõõmistada, et saab sarnase naise.“

Riia naeris taha. „Kas Heinz on üks neist meestest, kelle wastu oled waemilik?“

„Ei, ta on täis mees. Wõtkeni ainult neid, kes on upsakad ja ometi midagi pole kui ainult rumalad poisid.“

„Du nad siis ausa waenu wäärt, Lotte?“ küsis Riia tõsiselt.

Lotte ohkas.

„Ah, Riia — jätta see jutt — ta on eba- meeldiw. Ja kui ma müüd ei saa taks teed ja midagi söömiseks, siis langen nälja ja jaini päraht ümber.“

„Tule ruttu alla!“ hüüdis Riia naeratades ja tõmbas Lotte toaht.

All andis ta käsu, et tee tuuakse weeran- dale. — — —

Heinz oli sõitnud Walter Meisteri juure ja oli sellele teatanud, et on end kihlanud Riiga. See imestas — oli üllatud.

„Aga Heinz — nii ruttu, kas kaalusid seda järele?“

Heinz naeris. „Sulle ei kõlba wist, et ju nõu järele tegin?“

Walter jooksis ärewalt edasi ja tagasi.

Lõpuks seisatas ta Heinzi ees.

„Mul hakkas palow, Heinz — — —! Kasand jumal, kui see ainult hästi lõpeb! Muudu teen enesele kibedaid etteheitid.“

„Asjatult. Sa andsid põhjuse sammuks, mille oleksiu itkagi teinud. Nii siis, ära murra asjatult pead.“

Walter haaras Heinzi kuenõõbi.

„Inimene — kui aga ühes teist — wõi mõlemates tõsine, suur armastus ärtab? Mis siis?“

Heinz raputas pead.

„Enese eest wastutan — ma ei kaldu sarnase armastuse poole. Ja Riia süda on waba. ta ütles seda ise. Ka tema pole kirgline loo- mus. Oleme selgusele tulnud, et tunneme üks- teise wastu sümpaatiat ja austust. Meie abielu saab olema rahulik, ilma tormideta, mis segaks mind mu kutses. Ka Riia peab sarnast tulewiku- küsimuse lahendust kõige paremaks. Ta on kül- lalt mõistlik, et mind mõista ja tingimata so- baw naine mulle.“

„Noh — kui olete ühel arwamisel ja sellega rahul olete — siis on asi hea. Soowin sulle südamest õnne. Ehk on sul õigus, ehk on sar-

nane ühendus kõige parem. Kuid kui ollakse nii lootusetult armunud nagu mina, siis pole arusaamist mõistlikkude tunnete jaoks.“

Nad raputasid üksteise käsi. Siis küsis Heinz:

Kas ei taha ja oma piiramist lõpetada, Walter? Wean kihla, et Lotte Werner sulle ära ei ütle.“

Walter naeris. „Kaua ma enam wastu ei pea. Ta on liig kena omas abituse kindlustu- ses, mis ta müüd ainult harwa sõjafate kom- mete warju peidab. Kuid ma ei näe teda iialgi üksi.“

„Siis tule minuga kaasa. Lotte on Riia juures. Et mul on weel Riiga kõnelda, wõiks ja wahapeal Lottele seltsiks olla.“

Mõned minutid hiljem olid nad teel Ma- terni villa poole

Riia ja Lotte istusid werandal, mis oli wa- rustatud moodsaate korwmööblitega ja Jaapani waipadega.

Nad nägid härraseid läbi aia tulewat ja punastasid mõlemad.

Et peita oma piinlikkust, terwitasi nad neid wäga elawalt. Walter seletas naljatades, et ta on wäsinud poolenisti surunud rändaja ja palub taks teed. Lotte kõneles Heinziga ja näis takt õige wähe hooliwat. Jutuaine oli kehwi, sest kõik neli olid seesmiselt mõtetega ametis.

Kui tee jooksub, tõusis Heinz. „Armas Wal- ter, mul on Riiga kõnelda. Sa peletad seni preili Wernerit juurest igamuse.“

„Kui armuline preili mu seltsiga tahab lep- pida — wäga heameelega.“

Lotte noogutes ainult tummalt. Heinz põb- ras Riia poole.

„Kas tahad isa tuppä tulla, Riia?“

Riia tõusis kohe hõõguwa näoga, ja wõlbes mõned wabandawad sõnad Lottele ja Meisterile, läks ta Heinzi kõrwal üle weranda majja.

Isa toas kõneles Heinz rahulikult sellest, kuidas nad oma tulewiku tahawad kujundada.

Heinz palus, et pulmad warsti waitfelt ära jaoks peetud. Kuni sumamaani tahtis ta weel villa Meisteri jääda. Wikats pulmaretiks ei olla tal aega. Nad lähets ainult kahets nä- dalaks Pariisi. Suuri ettewalmistusi ei olla tarwis. Heinz lubas Riiale summa määrata, et ta wõiks sellest oma kaasarawa torba seada. Brona major Werner ja Lotte aitaks teda sis- seostudel heameelega.

Riia ütles ainult mõned sõnad. Ta oli soo- witult kõigega nõus. Ka sellega, et kihlus kohe kuulutati.

Heinz oli enese palawaks kõnelemis ja talle polnud meele järele, et Riia rahulikult ja üks- köiselt nõusolekut awaldas ja ühtki soowi ei

õelmuud. Ta oleks heameelega üht või teist palwet kuulnud. Ta ei aimanud, mis Riiale maksis see rahu. Ta süda lõi tunmmas piinas nende kainete, äriliste sõnade juures.

Rahutult waatas Heinz tema poole ja talle ei meeldinud, et Ria kuulab üksluisel ilmel. Ta märkas waewalt Ria näo kahwatuist.

Küll ütles ta enesele, et ta teist ei võinud oodata. Ria võttis ta, et mitte lahkuda kindlast kodust, et pääseda murest ja wiletsusest. Ja ta oli küllalt aus, et ei teesklenud, nagu oleks teinud mõni teine sarnasel puhul ja et ei nõudnud seda ka temalt. Nii siis — ta võis olla rahulik, ta sai mõnisa naise.

Sellest hoolimata polnud ta täitsa rahulik. Ta tahtis mõistatust lahendada, mis oli Ria tunedate filmade taga ja millega ta mõtted tegutsesid juba tänasest hommikust peale.

Kui oli kõik Riaga rääkinud, astus Heinz äkki ta juure ja pani käewarre ta ümber. Ta igatses Ria punast suud suudelda ja kõwasti kinnisurunud huuli pehmetena näha.

Ria aga tujatas ta puudutuse all ja waatas abitus ehmatuses tema poole. Siis puudutasid Heinzi huuled ainult ta otsaesist.

"Sa oled nüüd mu armas mõrvoja, Ria," ütles ta sõbrlikult, "jawarsti mu naine. Nüüd, ei tohi sa enam arg olla ja pead ikka mõtlema et ma sulle head saamin ja sellepärast pead mind usaldama, kas tahad?"

Ria noogutas waprasti ja tundis end rahule. "Jah, Heinz, me lähme heade seltsimeestena oma ühisi teed," ütles ta tõsiselt ja selgelt.

Heinz haaras ta mõlemad käed: "Et sa ei kahetseks, et usaldasid end mulle eluajaks," wastas ta sooja südamlikkusega.

"Seda ei juhtu ialgi, Heinz, ma soowin ainult, et ka sa ei kahetse, et tegid mu oma naiseks. Olen ainult lihtne tahtsusetu tüdruk."

Heinz waatas talle naerdes otsa.

"Usum sa hindad end liig wähe, wäike Ria — kuid nüüd lähme teiste juurde ja ütleme neile, et oleme mõrvoja ja peigmees."

"Lotte teab seda — ütlesin talle juba," hüüdis Ria punastades.

"Ja Walter teab seda minu käest," wastas Heinz naeratades.

"Nii ei inimesta nad mõlemad kuigi palju."

* * *

Walter Meister ja Lotte Werner istusid tükk aega waikides teelaus. Lotte waatas unistawalt lastuwat päikest.

Walter waatas talle silmipöörmata otsa. Weel ialgi polnud Lotte talle paistnud nii fena kui nüüd oma suurte, unistawate filma-

dega ja pehmete näojoontega. Ta ajas end sügawalt hingates püsti ja ütles poolwaljalt: "Lotte!"

See ehmus ja waatas Walteri otsa. Ta ootas Lottele noomitust, mis jäi tulemata ja jatkas siis: "Majas septseswad kaks inimest ühist tulewikku. Heinz Matern kihlas end täna Ria Rottmanniga."

Lotte noogutas mõtetes. "Tean seda."

Walter astus lähemale.

"Lotte — ka mina armastan üht neint. Kõiksin teda kord, weidi ülemeelselt ja kiirelt, kuid tõsiselt. siis ütles ta mulle, et wihkab mehi — mind muidugi erilisel. Kuid sellest hoolimata ei võinud ma teda jätta. Kõikjugu ettekäändetel katsusin ta lähedusse pääseda — ja lasin end uarrida. Armastasin teda liig palju, et kõikisin loobuda lootusest, et ta kord ometi mulle kuulub. Kuid teist korni ei wõi ma ootama jääda — muidu kaon ta lähedusest. Olen wäga halwas seisukorras. Kas wõite mulle öelda, Lotte, kas see paha, armas tüdruk ikka weel tunneb wastikust mu wastu?"

Lotte nelatas mõned korrad nagu litjaks keegi ta kõri kokku. Siis waatas ta Walterile niisikeil silmil otsa. "See on tõesti wastik tüdruk, kes ei wääri, et teda truult armastatakse."

Walter kargas püsti ja kiskus ta hoisates käte wahela. "Sa põikpea, armas, wäike metslinnuke — kas oled taltsaks saanud?"

Lotte waatas talle süüdlasel ilmel näkku.

"Ah — milline narr ma olin."

Walter suudles teda tormiliselt, ikka ja ikka uuesti. "Sina, sina, sina! Ah, Lotte — uun, see oli ülim aeg — kaua ma kannatada poleks suutnud. Tüdruk, sa tegid asja raskest. Sumalale tänu, nüüd on seda ja piinamine mööda. Waenlane on tingimusteta alla annud."

Lotte oli jälle ülehelne.

"Oh ei, mitte tingimusteta."

"Rahu," kästis Walter, "mitte wastu panna. Wait olla, kuni olen himu ära suudelnud; kui sa sõjatas waim tagasi tuleb, tean heod abinõu, kuidas sind tunnuks teha. Niiviisi."

Lotte wabastas end ta kaenlast.

"Walter, kui meid keegi näeb! Mis peawad inimesed mõtlema?"

Ta waatas kartlikult ringi ja et kuulajat läheduses polnud, suudles ta kiirelt peigmeest. See ei tahtnud ühe suudlusega leppida, kuid Lotte tegi end lahti.

"Nüüd on küllalt — nüüd istu ilusti oma kohale, muidu olen tige"

"Hoidku, jata see. Kuid — istun juba — kas oled näinud sõnakuulelikumat noortmeest?"

Lotte istus teolile. "Ei, usun mitte. Ah, Walter, kuidas mu wanemad rõõmustawad."

"Et pääsevad sõjast tütrest?" noffis Walter.

"Ei, ja oletis, et saavad sinu väimeheks. Nad on sinusse armunud — — täitsa arusaamatul kombel."

"Jah — seda ei mõista ka mina mitte. Kuid ütle lord, kallis Lotte — mis ajast armastad sa mind?"

Lotte hingas sügawalt. "Kas pean olemaaus?"

"Täitsa aus."

"Noh siis — sestsaadik, kui sind tunnen."

"Walter maatas talle üllatatult otša. "Ja ometi andsid mulle korni ja käisid minuga hirmsalt ümber?"

"Jah, pahandasin oma nõrkuse pärast — ja sest et pidasin sind pealiskaubseks ja upsakaks. Ja siis — noh, tead — üleemeelselt minusugune tüdruk end mõita ei lasse. Su esimene kosimine ei meeldinud mulle."

"Kuid teine, jah?"

Lotte nägu tufatas kelmikalt ja ta palesse ilmus kena lohute.

"Läheb korda," ütles ta noffiwalt.

Nüüd kumardas Walter kiirelt ja suudles lohufest.

"Sina!" ütles Lotte ähwardawalt.

"Ei läinud teifiti, Lotte, lõepoolest mitte. Lohk ju pales on mu hulluks teinud. Pealegi olid ja ebaaus, see oli karistus."

"Ebaaus?"

"Jah, mu teine kosimine meeldis sulle imehästi ja sa ütled ometi: "Läheb korda." Sarnast waleliffust tuleb karistada."

"Ja ometi ei tohi öelda, et mehed on ennast täis!"

"Kas hakkad jälle sõjaga peale? See maksab jälle suudluse."

"Sa ei tohi," noomis Lotte.

"Siiski, iga su sõjatas sõna tähendab mulle:

"Walter, tahan veel suudlust."

"Häbematu. Sarnast üleskutset sulle ei tee."

Lotte kargas ülles ja nõjatas üle meranda wõre. Walter astus ta kõrwale ja tegi armunud nalju. Ja siis kirjeldas ta hõõguwates wärwides, kuidas asi läheb, kui Lotte on ta naine.

Nüüd kadus Lotte üleemeelsus. Ta waatas Walterile niiskete filmadega otša ja nihkus talle lähemale.

"Armas — armas Walter."

See surus teda kiirelt ja wargsti.

"Mu Lotte, mu tore tüdruk!"

Nii seifid nad, kuni Heinz ja Ria nende juurde wälja astusid.

Heinz hoidis Ria käewart. "Armas Walter — mu austatud armuline preili — tutwustar Teile Riad oma armsa mõrsjana," ütles ta soojalt. Walter pani naeratades käewarre Lotte ümber.

"Armas Heinz — mu kallis preili Ria — Lotte ja mina kihlajime end teie eeskujul samuti."

Mõlemad paarid soowisid üksteisele südamest õnne.

* * *

Lotte läks weel samal õhtul Walteriga wanemate poole, et paluda neilt luba ja õnnistust abieluks. Heinz ja Ria tulid hiljem järele ja perekonna wäikeses mugawas elutoas pühitseti kihluste lihne, südamlik pidu.

Järgmisel päewal, pühapäewal, olid Werneriid ja Ria kutsutud pidulikule dineele Walter Meisteri juure. Lotte oli enne lõunat koju tõtanud, ta tahtis wanematega oma õnnest kõneleda. Ria oli rõõmus, et oli üksi, kui teatati talle Heinrich Krause.

See oli täna täpne. Ria märkas, et ta oli weidi kindlusetum kui päew warem.

Seda energilisemalt astus talle Ria wastu. Ilma et oleks lastinud tal sõna wõtta, ütles Ria rahulikult ja kindlalt:

"Mul on kuuistuhat marka Teie jaoks walmis, härra Krause. Te annate mulle nende üle kwiitungi. Kuigi tean, et Te pole õigustatud midagi nõudma, tahan oma lubadust pidada ja Teile weel neliteistkümmend tuhat marka maksta. Kuid kindla lermiiniga ma end ei seo, sest pean enne nägema, kuidas ja millal wõin muretseda."

Krause lasi end algul Ria ülespidamisest heidutada. Siis aga katjus ta teda üle trumbata ja tegi häbemata näo.

"Mu austatud preili — Te ei tarwitse end ohwerdada. Olen asja järele kaalunud. Kui Heinz Materni juurde lähen, teen kindlasti parema äri. Ta hea nimi maksab ka midagi."

Ria walitses end. Ta nägu ei awaldanud ta ehmatust. Ta oli soonustatud ja wõttis kawaluse appi, mille wälja oli mõtelnud.

"Täna ma Teid ei takista, härra Krause — sel wiisil wabastate mu lubadusest. Kuid härra Maternilt ei saa Teie pennigi. Tahtsin talt eemale hoida ebanugawust, kuid siis hakkasin kahtlema Teis; nii pidasin paremaks talle kõik öelda, pealegi et eile end temaga kihlajain. Ta noomis mind, et andsin Teile selle kergemeelse lubaduse. Ta ei tahtnud Teile midagi anda — waid lubas Teid poliitseitse toimetada.

Krause maatas kookimult ufse poole.

"Kurat!" sosistas ta ja wajus kokku.

"Jah — ta tahtis Teid raha wäljapressimise pärast kinni wõtta lasta — ja paberite warguse pärast mu isa puldift. Kuid ma ei taha, et mu wanemate endine sõber satub wanglasse ja palusin oma peigneesst Teid mitte kinni wõtta lasta. Minult waemaga suutsin seda ära hoida."

Krause nägu oli tuhakarwa. Ta waatis Riatale üsna alandlikult otša.

„Te näete müüd,“ jättas Ria end rahule sundides, „et Teie ähwardus mõjuta on. Mu peignes soomitas mulle küll Teile mitte kopsikat anda, kuid ma olen seni itia pidanud, mis olen lubanud — ja tahan Teid aidata paremat elu alata. Sellepärast saate siiski raba. Wiimase maksu puhul annate mulle joonistused wälja, mil on ainult isa mälestusena veel wäärtsi.“

Krause oli jäänud waikeks. Ta pühtis hgi oisalt ja nägi nii wilets wälja, et Rial tasi kahju hakkas. Ta ütles alandlikult: „Ustuge mind, mu austatud preili, kui ma poleks wae-ne õnnetustest kiusatud inimene, poleks ma Teid üllitanud. Tänan Teid, et politsei minust eemale hoidis. See oleks ka Teile ja Teie peigmehele olnud wastumeelt. Sarnane asi tekitab tolm.“

„Te efsite — meid asi ei taba. Rolf Matern on surunud — ja pealegi wõin wanduda, et mu ema ja ma teadsime asjast. Teadsime, et mu isa leidus oli tema hoiul.“

Ta luges kuus tuhandelist lauale ja Krause pidi kwiitungi andma. Siis lasi ta enesele anda aadressi, kuhu muu raha saata ja ütles veel:

„Urge tulge ialgi siia, ilma kirjalikult järele pärimata, kas wõin Teid üksi wastu wõtta. Urge näidake end enne kui joonistused ühes toote. See on Teie huwides parem.“

Krause lubas seda ja ruttas raha tasku panemiseega.

Kui ta lõpuks oli kadunud, hingas Ria kergendatult. Ja sohistas wabastatud naeratusega:

„Heinz — sinu pärast.“

Muidugi surus mõte ta südam, kuidas raha saada. Et Heinz oli õelnud, et ta saab oma wäikeste päranduse peale pulmi, oli talle wäikele lootusjädemeks. Ta mõtab raha ja saadab selle Krausele. Ka summas, mis Heinz oli annud talle kaasawara muretssemiseks, lootis ta mõned tuhandes kokku hoida wõiwat.

Muu pidi ta aegamööda taskurahast kokku hoidma. Küll asi lähleb: Heinzi rahu ja õnn seisib ju kaalul.

* * *

Seltskonnas oli aratanud tähelepanu, et Heinz Matern nii ruttu peale wanemate surma oli kihlanud end oma kasuõega. Kuid ta põhjustes olid kaaluvad. Minult proua Sibylle Jansen polnud asjaga päri. Ta polnud veel Heinz Materni mõtetest wälja tõrjuda suutnud, kuigi oli annud talle järeletulija. Ja ta edewus ei kannatanud, et see mees nii energiliselt end ta wõrgust oli wabastanud.

Süba kuus nädalat hiljem sai Ria Heinz Materni naiseks.

Walter Meister ja major Werner olid

noorpaari laulatuse tunnistajad. Lotte oli pruunneitsi ja nägi helesuines shiffonikleidis nii weetlew wälja, et Walter tasi filmi ei wõinud pöörata. Hans Werner ja ta ema olid ainult pulmawõõrad.

Peale laulatust oli kahweleine.

Peale einet sõitis noorpaar Pariisi.

Lotte ja Walter saatsid sõpru wainfrini. Kui see kadus kauguses, surus Walter Lotte käewarre enese wastu.

„Meil peab saama rõõmsam pulm, kallim, eks?“

Lotte noogutas. „Loodan seda, Walter, Kas tead, leian, et Heinz ja Ria on hirmus korrektsed. Nad ei tee ialgi rumalusi nagu meie. Me oleme palju, palju mõistmatumad.“

„Sumalale tänu — me ei alusta mitte mõistustabieliu nagu need mõlemad.“

Lotte waatas talle imestunult otja. „Mõistustabieliu? Ah, lollus, Walter. Mõlemad armastawad üksteist nagu meie, nad ei näita seda ainult teistele.“

„Kas oled selles kindel, Lotte?“

„Muidugi. Tean, et Ria armastab Heinzi.“

„Kust?“

„Ria käest. Ta oli alati saladuslik. Pidin talle lubama seda mitte kellegile öelda. Ma ei tea, mispärast Ria sellest saladuse tegi.“

Walter mõtles. „Sellepärast siis oli ta kiirelt nõus tema naiseks saama.“

„Ah, ja tark Walter! Kas seda alles müüd märkad? Kas usud, et tüdruk nagu Ria mõistuspõhjustel mehega abiellub, keda ei armasta?“

Walter ei wastanud. Ta suudles ainult Lottet suule ja mõtles murelikult:

„Kui asi ainult hästi lõpeb. Kui Ria Heinzi tõesti armastab — siis on see abieliu talle piin — sest Heinz — ei armasta teda.“ Kuid ta pidas seda enesele. — — —

Teel waksli ei wahetanud Heinz ja Ria peaaegu sõna i. Müüd ütlesid nad mõned laused pakkide, ektüüri ja teiste kõrwaliste asjade üle.

Ria kandis muista kleidi peal halli palitut. Et oli palaw, wõttis ta selle seljast, kui rong hakkas liikuma. Heinz aitas teda wiisakalt. Siis istusid nad wastamiisi. Ria waatas afnast wälja, nii et Heinz nägi ta puhast profiili, mis wastu selget akent wäga ilus nägi. Sestsaadik kui Ria oli pruut, oli ta peaaegu iga päew tas uusi wõlumusi leidnud. Tal olid õrnad, wäikefjed kõrwad, mis läksid punaseks, kui ta oli ärew, wäga ilusad, sirged käd kistaste, roosade küüntega ja pehme, ilus kuklaliin, mis kraeta kleidis iseäranis filma torkas. Müüd täitis Heinzi mõte, et see weetlew noor olemus talle kuulus ihu ja hingeaga õndsa tundega.

(Järgneb.)

Naja.

Kroaadi kirjanik **Sándor Gjalski.**

Juba ammu olin ma aimanud, et minu sõber Pero õnnetu oli. Küll polnud ta, vaikne ja kinnine nagu ta oli, kellelegi midagi rääkinud, aga kes teda sagedamini kohtas, tundis peagi, et selle mehe hinge mingisugune raske walu rõhus. Kõik ta olewus oli täis nukrust, mida warjata ei saa, sest et ta niitelda kogu kehasse on imbunud, nii et isegi käed ja jalad waid weel wastumeelselt liiguwad.

Kord läksime Donau kaldale jalutama. Oli soe suweöö. Lahkesti peegeldusid hõbekarwa tähed ja kuust mööduwad walged pilwekesed jõe mustawates woogudes. Külalt kandis tuul meile kõrwu wiiluheli ja torupilli hääli, eemalt aga, Bacska roostikust, kõlas wali ööbikulaul. All kohises wesi ja mustast, selgusetast massist kajas wesiweskite mürin.

Äkki kajas kusagilt — mõnest weskist wõi paadist — hele neiulaul.

Pero kokkus ja jäi juurdunult seisma. Ta wärises nagu pilliroog woogudes.

„Tema laul — tema laul!“ hüüdis ta kohmetult ja ei tahtnud enam edasi minna. Ja nii jäime kuulatades seisma ja seisime weelgi, kui laul juba ammu öises pimeduses oli kustunud. Wiimaks pööras ta näo jõe poole, wõltis minu käält kinni ja hakkas palumata jututama. See oli tema õnnetuse lugu:

... Temale mõtlen ma ja kõik mu olemus wäriseb walus ning igatsuses, magusas mälestuses ja selle sündmuse õuduses. Himukalt tuletan ma enesele meelde iga joone ta ilusast olewusest ja wägisi tikub ta nimi mu keelele walumagusas sosinas, kuigi ma tean, et teda enam ei ole. Sest waimus näen ma teda enese ees, oma waest, waest Najat, ilusat talulast maailmast unustatud Slawoonia mägikülalt.

Kui ilus ta oli — sõnad ei oska seda kirjutada. Weel tänapäew, nii palju aastate järele, näib mulle, et ma ta suuri musti silmi, ta pikergust, mustadest juustest raamitud nägu, kus tõsidus ja rõõm imetaolikult ühendatud, tema nahawärwi ja paenduwat keha maailmas

kellegi teisega wõrrelda ei oska. Ja mina pole teda armastanud — vähemalt uskusin ma nii — enne kui ta kaotasin — igawesti kaotasin —!

Esimene kord kohtasime metsas. Olin jahil, aga palawus ajas mind natukeseks metsa wilu otsima. Tema seisis oma karja lähedal ja nokitses kirju põlle wõi mõne teise asja kallal. Wõlutuna wiibisid mu silmad temal. Olin päris kohmetu ja tunnistasin enesele, et ma sellist iludust weel iial pole näinud. Mul puudusid peaaegu sõnad temaga jutu algamiseks. Pikema waikuse järele wõtsin ma südame rindu. Ja ma ei ütelnud temale midagi weidrat ega rumalat, nagu see sellistel juhtudel harilikult sünnib. Ülew tõsidus, mis teda ümbritses, ei lubanud mul temaga nii ümber käia kui teistega. Küsisin temalt ainult teed külla, nii palju mäletan.

Esiti ei wistanud ta midagi. Ta süwenes weel rohkem oma töösse, ilma et mind mööduwaltki oleks silmitsenud. Ma kordasin oma küsimust, mille peale ta mulle lühidalt ja pahaselt enam kätega kui sõnadega osutas, kuhu ma pean minema.

„On see aga palawus!“ algasin ma ja wõtsin kübara peast, et kuiwatada higi. Püssi wõtsin ma õlalt ja istusin lähemale kännule.

Neiu tegi, nagu ei oleks mind seal olnudki.

„Kes sa oled, laps?“

Tema ei wistanud, waid nihkus kaugeemale, nagu oleks ta tahtnud wadata, kuhu ta kari rändas.

„Pagana laps, miks sa suud ei awa?“ hüüdsin ma nüüd talupojalikult. „Miks ei nimeta sa oma nime?“

„Mis kasu Teil sellest on? Sealst külalt olen ma —“ pahwatas ta ja tegi, nagu oleks ta ära tahtnud minna. Ta lõpetas töö ja hüüdis laialiläinud karja kokku.

„Mis kasu mul sest on? Jah, ristiinimesed ütlewad üksteisele ometi, mis nimi neile ristimisel on antud. Nii siis ütle: kas oled Tejka, Miljenka wõi Maara —?“

„Ei, olen Tejka Nedalkowici Naja.“
Ta punastas ja lippas minema.

„Pagan wõiku jahipidamise!“ mõtlesin ma ja wõtsin suuna sinna poole, kuhu tüdruk kadunud, teda weel leida lootes.

Sestsaadik wiibisin ma iga päew metsas ja olin Najaga iga päew koos. Esiotsa kartis tüdruk mind, põikas mu eest kõrwal, wõis isegi tighedaks saada, kui ma temaga talupoisi kombel katsusin naljatada. Ma jäin tema wastu päris araks; wõimalik, et ta just sellepärast minu seltsiga harjus. Ajajooksul sai ta minuga õige sõbraks, üteldes, mina olewat teistsugune kui „härrad“ muidu. Ta teatas mulle oma kodused mured, jutustas sündmustest külas, seletas, kuidas külapoisid teda pilkawat, sest et ta enam ketramas ja tantsimas ei tahtnud käia.

„Ja mispärast sa ei taha?“ küsisin mina.

„Ei tea isegi. Pole lusti, ja Teie teate, mis linnarahwas ütleb? Ketrustoas kedratakse nii mõnigi asi walmis, ja siis — peab neiu nutma, sest et ta aasta warem on naernud. Aga mina teen nalja, ometi ütleb minu isa, meie talurahwal polla põhjust naerda. Tema mõtleb uue maamõõtmise pärast.“

„Ah, sina arwad maajagamist?“

„Nii umbes — aga ütelve mulle, härra —“ ja ta hakkas mind küsitلهma õiguse ja seaduse ja maade uue mõõtmise üle. Sellest ei suutnud ma talle iial küllalt seletusi anda. Wiimaks katkestasin ma ta küsimused: „Miks see siis sind huwitab, Naja? See pakub meestele huwi, aga mitte neiudele nagu sina.“

„See on tõsi. Ma räägin sellest ka waid Teiega, mitte teistega. Aga ma kuulsin ja sellest räägiwad külas kõik, meie papp olla inseneriga kokku leppinud, et meie wana kalmistu mõisniku maa sisse aetakse ja meile uus kalmistu kusagilt kaugelt metsast mõõdetakse.“

„Noh, mis sellest siis on?“

„Oi, mis sellest on? Sinna on maetud meie esiwanemad, meie esiisad, ütleb minu isa. See kalmistu on külas juba sestsaadik, mil meie esiwanemad Bosniast siia rändasid. Ja nüüd tahab mõisnik sinna oma karja ajada ja meie

peame oma surnud matma metsa, kus hundid ja rebased hulguwad.“

Ma waatasin talle imestades otsa. Tema oli kahwatanud ja tuletas mulle meelde Montenegro neiu Cermaki maaili, mis Agrami galleriis alal hoitakse.

Muidu polnud mul temaga mingisugust läbielamust. Sellepärast ei taibanud ma ka, kuidas lugu mu südamega oli. Waewalt et see minus wiimasel tunnil hakkas hämarduma!

Ma olin majast waraja koidu ajal lahkunud jahile minnes. Külla jõudes oli seal kõik waikne. Tee wiis minu Nedalkowicimajast mööda. Kaewu juures lilleaias nägin ma Najat. Tema oli parajasti nagu pesnud ja hakkas juukseid kammima.

Sa armas Jumal, kui wõluw ta oli, nii priske ja ilus! Hommikune hämar walgus woolas ta lahtistel mustjuustel, langes ta paenutatud kaelale, wargles pooleldi awatud särgikese kaudu ta toredale neitsilikule rinnale — ah, sel hetkel ei jõudnud ma ennast enam walitseda. Ma hüppasin tema juurde — tema polnud mind weel märganud — kahmasin ta ümbert kinni ja suudlesin teda.

Wallatu kiljatusega wabastas ta enese. Esiti, kui ta uskus, et see mõni naabripoeg on, polnud ta ei wihane ega kurb. Aga kui ta kõrgele tõstetud käega pööras ja mind nägi, siis kadus ilus, kelmikalt tõrjuw naeratus tema näost, ta silmad läksid kinni ja segaselt kohmetult kattis ta kätega oma palja rinna. Nüüd oli mul mu teost kahju, aga siiski kogelesin ma:

„Sa minu ilus, sa minu armas Naja!“

„Kui ma Teile armas oleksin, siis ei oleks Teile seda teinud,“ wastas ta walusasti liigutatud häälega ja pööras pikkamisi talu poole minema.

Mina jälle wahtisin temale järele, waewalt arusaades, et talutüdruk wõib olla nii peenetundeline. Nüüd alles taipasin ma õieti, kui ülla loomuga minu Naja oli. Ja mina olin teda haawanud, olin temaga naljatanud nagu mõne teise talu neiuga!

Oh, kui raskeks läks mu süda, kui ma teda all aias nelgipeenra kõrwal nägin, kuidas ta wahetpidamatult pisaraid pühkis. Häbis ei julenud ma talle läheneda. Siis waatas ta sinna, kus ma ikka weel sejsin, ja mulle näis, et ta

nagu helkima löi, nagu oleks õnnis kiir ta nutetud silmadest esile säranud.

Samal ajal tõusis päike silmaringi tagant, armas punane heledus lehwis ploompude kastemärgadel lehtedel ja peentel rohukörtel. Ainsa pilguga oli kõik kustunud walgesse ja roosawärwilisse hiilgusse, ainult kauge org wirwendas weel waraja walguse violetis säras; kõik muu säras hommiku noores selguses, see oli nagu puhtasse pesusse mässitud, hällis pikutawa lapse armas naeratus. Minu kohal oksal kajas ühe linnukese hele laul.

Minu rind oli imetaolikult laienuud; õnn, igatsus paisutas mu hinge ja ma ei uurinud, kas sära neiu näol ei tulnud wahest ainult päikesesärast.

„Naja, Naja!“ hüiskasin ma rõõmsas ülewuses ja tahtsin tema juurde rutata.

Siin kuulsin kellegi naerwat hüüet.

Ma pööran.

Minu taga seisab mu sõber Geza, kohalik mõisnik, kirgline kütt nagu minagi ja peale selle weel nii mõnegi üleannetu teo toimepanija.

Mul oli häbi, ma ehmatasin, et ta ehk minu hüüet kuulnud ja kõik aimanud, ja — oh seda argust! — hakkasin kergemini hingama, kui tema jutust ja nõökamistest taipasin, et ta seda asja lihtsaks armatsemiselooks pidas.

Ma läksin temaga ja ei waadanud Naja poole enam kordagi tagasi.

Sel päewal ei julenud ma enam neiu otsida, sama wähe teisel ja kolmandal päewal. Aga neljandal päewal pidin ma teenistuse asjus pikemaks ajaks minema maakonna kaugemasse osasse. Seal wiibisin ma neli kuud ja oleksin sinna wõib olla ka jäänud, kui mind äkki millegi „wäga tähtsa teenistuse“ pärast ei oleks tagasi kutsutud.

Kaksteistkümmend tundi hiljem teadsin ma, milline tähtis teenistuseasi see oli. Naja külas oli rahwas uue maajagamise korralduse wastu mässu tõstnud. Mõisasulased, kes endistel talupojapõldudel tahtsid maad kündma hakata, löödi maha. Kommisjon, kes pidi wana kalmistu kui nüüd mõisamaa peal seiswa kinni panema, aeti laiali. Wiimaks panid talunikud papi, külakohunikku ja külawanema wallamajja pokri ja püüdsid mõisakarja oma endiselt maalt kinni. Tõsine mäss, ja keegi ei wõlnud külla minna.

Maakonna esimees palus telegrafi teel sõjawäelist abi ja minu määrati selle karistussalga ametlikuks komisсарiks. Mina seisan nimelt — oma häbiks! — „tragi“ inimese kirjas. Ja see kuulsus tegi, et tõsistel kordadel ikka mind wälja saadeti.

Ma ei tea, kas ma tõesti tragi olin, aga kindel on, et ma isegi kõige kangekaelsema wastupaneku oskasin murda, ja seda mitte üksi rahulikus Slawoonias, waid ka Sagoorias, kelle elanikkude weres weel nii mõnigi tilgake endise talupojakuninga Gubeci*) werd woolab.

Tänapäew muidugi — tänapäew ma niisugune enam ei ole. Aga tookord olin ma noor ja jõle, uskusin alles seaduse, riigi ja seltskonna õiglusse ja pühadusse ja arwasin mässukordadel oma esimeseks kohuseks wõimu käskudele alluda.

Seekord ei muretsenud ma vähematki, kas ma jõuan korra jälle jalule saada. Uskusin, et kuulujutud on liialdatud, ja mõtlesin rahulikult hetkele, mil sõduritega külla marsin. Weel enam, mul oli hea meel, et saan Najat näha. Olin unustanud tema jutu maajagamisest, ja oleksin pidanud seda uuesti mäletama! Aga mõnikord on asi nii, nagu seisaksime mingisuguse kõrgema wõimu wõluwuses, mis meie loogika tahaseina surub, et siis kõik nii läheks, kuidas tema soowib. Sama wähe kui ma mäletasin seda juttu, sidusin ma mässu Najaga. Kuigi mulle mu korteris öeldi, minu äraolekul olla mind üks külaneiu mitu korda otsinud, ilma et oleks ütelnud, mis ta minust tahtis.

„Kas see polnud Naja?“

„Ei tea, mis ta nimi on, aga Jumala eest, ilus oli ta. Noh, noor härra, seda teate ise kõige paremini, ütles minu wana talitaja kawalasti naerdes ja ähwardas mind sõrmega.“

„Ah, lõpetage juba!“

Juba tahtsin ma temast lahti saada, aga tema hüüdis:

„Kannatage, härra, kannatage! Tema on Teile ka midagi toonud. Silmapilguks, silmapilguks! Kirju waiba tõi ta!“

„Miks Teile talle ei ütelnud, kus ma wiibisin?“

„Ei wõlnud, härra, ma ei wõlnud, ma ei wõlnud, ma ei wõlnud.“

„Juhataja! Kõrdaatja talupoegade mässus...“

„Mistarwis? Ahahah! Te olite ometi liig kaugel. Ja siis arwasin ma — ärge pange pahaks! — jah, et see Teile wõib olla armas ei ole. Jumal teab, missugused tüdrukud meie ajal on. Neil pole vähematki häbi, ja küll ta Teid wälja otsib, kui talle midagi paha on juhtunud. Noh, Teie saate aru. Ja sellepärast arwasin ma, et seda weel isegi küllalt warakult kuulete.“

„Ärge lobisege nii palju“ katkestasin ja ruttasin siis Najale weel siidirätkut ja kudumiseks peeneid willu ostma. Ootasin igatsusega temaga kokkusaamist. Külla sõites mõtlesin enam sellele, kuidas temaga kokku saada, kui mässu lämmatamisele.

Mis pean ma mässust ütleva?

Algusest saadik nägin ma, et teated liialdatud ei olnud. Peaaegu oleksin papi ja külawanema päästmiseks hiljaks jäänud. Wahituba põles juba nurgast. Muidu oli meie asi külas kerge, sest seal oli vähe inimesi. Põldudel oli asi raskem. Paar talupoega heitsid põldudele pikali, et künda ei saadaks, ja wõtsid mõisa atradest kinni. Karjumine oli kõwa, mõisnik olla kohtu- ja külawanema ära ostnud, aga kui sõdurid püsitikkudega lähenesid ja kaks wõi kolm meest wastu müüri tõrjusid, jooksid kõik laiali.

Tõsisem oli asi metsas ja karjamaal. Seal tuli püssi tarwitada. Kuid päris raskus ilmus alles kalmistul. Sinna oli peaaegu kogu küla koondunud. Noored ja wanad, mehed ja naised, igaüks, ka kõige pisem ja nõrgem, kandis malakat käes. Näha oli ka püsse, wikateid ja wiklu. Keegi räpane külapoiss tagus kui pöörane trummi. See oli talle õigeks mänguajaks! Enne kui me lähenesime, oli kära pagana suur.

„Nad käratsewad — hea märk! Koer, kes haugub, ei hammusta,“ mõtlesin ma.

Meie ilmunisel jäid kõik haudwaikseks. Püsitikkude säras paistis midagi hirmsat ja awaldas mõju. Kõik olid hirmust nagu halwatud. Seda hetki kasutasin ma nõudmiseks, et nad laiali läheksid. Kuid minu häälel puudus seekord muidune kindlus, nagu ma seda ise tundsin. Sellepärast järgnes minu sõnadele kõrwalukustaw kisa.

„Meie ei luba seda! Papp ja külawanem on meie ära müünud! Nemad

said kõige paremad põllud ja hoiawad nüüd mõisniku poole. Aga mis teeme meie, kui meilt kõik ära rööwitakse? Ja sellest ei ole neile näljastele huntidele weel küllalt, nad tahawad meilt waestelt weel ära wõtta kalmistugi, kus meie esiwanemad juba ammutamata aegadest saadik on puhanud — juba tost saadik, kui me kahesaja aasta eest Hertsegowiinast siia tulime!“

Nüüd tulid mulle meelde Naja sõnad ja ma kokkusin. Ma tormasin edasi, ilma muud tähele panemata, ja wahtisin inimeste murdu, kas Naja nende hulgas wiibib. Ma hakkasin kergemini hingama, kui ma teda kusagil ei näinud. Aga täiesti rahulikuks ma ei jäänud. Nüüd sündis see esimest korda, et ma wankusin. Mis pidi Naja minust arwama, kui ta mind siin nägi? käis mul mõte peast läbi. Kas hakkas ta mind wihkama — mind, kes — ah, mispärast pidid nad just minu siia saatma!

Talunikud käratsesid ikka hullemini. Mida enam ma wiivitasin, seda kõwemaks kaswas kära. Wihase elaja ja ärewa inimese wastu ei tohi iial näidata kõhklemist ja kaastunnet; seda wõetakse siis nõrkusena. Nii tahtsid ka talunikud juba sõdurite kallale kippuda. Mitu korda nõudis sõdurite juht minult, et ma korralduse annaksin. Wiimaks ei teadnud ma enam, mis teha. Suure waewaga sündisin ma ennast rahule. Andsin käsu peale tormata. Aga talunikud wõtsid sõdurid wastu kiwidega ja ka paukudega. Polnud enam wõimust werewalamisest mööduda. Sellegipärast käskisin ma sõdureid õhku lasta. Talunikud märkasid seda ja ei liikunud paigast.

„Nad ei tohi ju lasta! Nad on keisri mehed, ja kuidas wõiks keiser, meie isa, lubada, et ta rahwas tapetakse! Ärge kartke kedagi!“

See oli wastus tühjale kogupaugule. Rahwas hakkas sõdureid pilkama ja asus neile wastu. Tekkis päris lahing, milles langesid neli sõdurit ja umbes wiisteistkümmend talunikku. Nüüd põgenes rahwas ja me wõtsime kalmistu oma alla.

Äkki kerkis kingule meie ees üks naisekuju; walju häälega wannutas ta mehi mitte põgeneda.

„Memmed! Jooksewad esimese püsipaugu järele kui jänessed! Häbi teile!

Kes mees on, tulgu siia minu juurde! Kuhu jõuate teie, kui isegi oma wane-mate kalmistü lasete ära wõtta? Siia, siia! Lasku nad, siin on neile siht! Noh, kui olete sellised kangelased, siis laske minu rinna peale!”

Häälest tundsin ma ära Naja ja nägin, kuidas tikitud särgike hargnes ja ta tore rind, walge nagu luige suled, awanes. Ja otse uskumatu: see oli silmapilk, kus ma midagi muud ei tundnud kui seda silmipimestawat iludust.

Alles tüki aja pärast tuli nulle sünge seisukord meelde. Weri tõusis mul kuumalt rinnda. Öud ja ehmatus otse halwasid minu. Hirmus karjatus sõjawäejuhi suust äratas mu minestusest. Ma nägin teda ta weres lamawat. Ja edasi ei tea ma, kas ma midagi käskisin, sõna wõi käeliigutamise waral — midagi ei tea ma. Minu eesseisab igawesti waid hirmus pilt, kuidas Naja ülewal kingul käed üle pea wiskab, kuidas ta piimwalgest rinnast were oja purtskab, kuidas walge werega seguneb ja Naja liikudes kukub.

Muust ma enam ei küsinud; ma lendasin tema juurde.

Ta tundis minu ära. Küll ei rääkinud ta, aga kui ma tema kõrwale rohusse langesin, tõstis ta oma pea suure waewaga üles. Ma pigistasin ta haawa rätikuga kinni ja kandsin ta siis küla poole joostes lahingust välja. Asi oli nii kui nii otsas. Ja nüüd, mil surmani haawatud neiu mu rinnal lamas, mil ma ta igawesti kaotasin, nüüd sai mulle selgeks, et ma seda waest, wäikest oluwust armastasin, enam kui inimlik süda seda jaksab kanda. Oo, millist hingewalu ma kannatasin ja weel nüüdki kannatasin! Ainult inimeseloomu wäiksus, mis karjub iga waluga, hoiab mind weel jalul. Tõesti, ma pean raskesti kannatama patu eest, et ma seaduse käsku hindasin kõrgemaks kui rahwa tahtmist, et ma surnud, tundetut sõna pidasin suuremaks südame elawatest löökidest.

Waewalt olin ma Naja woodisse asetanud, kui juba algas agoonia. Tema palawikujampsitustest kuulsin ma, et ta weel ikka minust ja meie kohtamistest metsas unistas. Siis järgnes rütmiline kurtmine, lõpuks oli see laul — nii tuhm nagu mesilase pirin, kes ämbliku wõrku sattub. Ikka jälle kordus sama lõpp: „mu armas“ ja „ta murdis minu noore elu,“ selle juures rahwalaulu härras wiis. Ma et jõudnud pisaraid tagasi hoida, waid peitsin oma näo nuttes patjadesse.

Kui ma kõige metsikumast walust wiimaks toibusin, olid tema laialiawatud silmad tarretult minule pöördud. Pikkamisi elustusid nad, pisarad wärisid neis, ja kuidas ta mind silmitses pilguga, mis oli täis sõnatumat armastust ja kur-bust — häda mulle, seda pilku kannan ma weel praegu oma rinnas ja südames!

Tema wiimase hingehõnguga on ka kõik minu elurõõm kadunud. Kas wõib kellegi asi siin maailmas weel kurwem olla? Kas wõib leiduda midagi nii hirmsat kui olla oma armastuse mõrtsukas? Nende asjade eest, kes rahwale kunagi ei soowi head!

Ah, jätke mu nüüd üksi ja pidage meeles: Rahwahääl — Jumala hääl!

* * *

Pero jäi wait.

Waheajal olime jõudnud ta korteri juurde. Tema augus põski kattis surnukahwatus ja tema näost paistis ta õnnetuse ning willetsuse hiiglasuurus.

Kui ma kaks aastat hiljem lugesin, et ta oli Zajcari lahingus langenud, siis wõisin ma waid Jumalat tänada. Aga nii tihti kui ma mõtlen Najale, tollele ebaharilikule talutüdrukule, woolab mu hinge julge lootus: rahwas, kelle keskelt selline tütar on tõusnud, maa, kel on sellised lapsed — niisugune rahwas ja niisugune maa ei tarwitse oma tulewiku pärast mures olla.

Naissekretär.

Ungari kirjanik **Josef Pakots.**

Wajati uut naissekretäri. Endine oli abiellunud, ja sellepärast seadis peadirektor oma vihas ise kuulutuse ajalehe jaoks kokku:

Otsitakse naissekretäriks iseseiswat daami, kes kunagi ei abiellu, kaubanduslist korrespondentsi oskab ja osaw kiirkirjutaja ning masinkirjutaja on. Ilmuda kella 7 — 8 hommikul. Juhatuse aadress.

Ta määras ilmumiseks meeleldi nii warajase aja, sest et siis peale wärawahi weel kedagi majas ei olnud.

Kohasoowijaid tuli karjakaupa. Ühe juures kohmetas peadirektor. Selle daami olek oli sedawõrd tõsine, mõõdukas, peaaegu külm, üllas, ja tema nägu, ta hääel ja kogu ta olewus nii peen, waimukas ja sügawmõtteline, et ta tarwilikuks arwas tähendada:

„Kas olite juba kusagil ametis?“

„Ei. See tähendab . . . aitasin oma kadunud isa tütarlapsena tema äri korrespondentsis.“

„Nii? Teie isa oli siis ärimees?“

„Jah.“

„Ja tarwitas Teid oma kaastööliseks?“

„Kuidas sellele waadatakse. Minule oli see mäng, aga tema hindas minu wõimeid oma isalikus elarwamises wäga kõrgesti. See on minu teenistulik minewik . . .“ lisas ta ennastnõukawalt.

„Teie kõlbate enam seltskonnadaamiks kui äriteenijaks!“ ütles peadirektor äkki tuseselt, aga tema sõnadest woolas teatud meelitaw, aupaklik soojus.

„Kohaotsijanna tõsisis tõrjuwa liigutusega:

„Ma ei kõlba siis mitte?“ ütles ta ja tahtis lahkuda.

„Oodake!“ hüüdis peadirektor. „Kui paluda tohin — mis on Teie nimi?“

„Eleonore Takacs.“

„Täna. Olete teenistusse wõetud. Wõite homme hommikul kell üheksa ametisse ilmuda. Palka saate esiotsa sadawiiskümmend pengöt kuus. Kuu aega teete proowi. Olete rahul?“

Neiu punastas. Ta näost paistis rõõ-

mus ärewus. Alles nüüd selgus, kui ilus ta oli. Sisemine rõõm säras ta selgel, tõsisel otsaesisel. Peadirektor pööras pea kohmetult kõrwale ja ütles üleliigselt weel:

„Ootan Teid.“

Neiu lahkus.

Peadirektor Hamori ütles üle läwe eestoa ootawaille kohaootsijaille:

„Koht on ära antud. Täna teid, mu daamid.“

Ja ta oli enesega kuidagiwiisi rahul.

Eleonore asus järgmisel päewal peadirektori eestoa kirjutusmasina ette, ja seitsaadi klõbistasid ta peened sõrmed seal õhtuni. Saades tähtsamaid ärikirju, pidi ta need enne stenogrammina kokku seadma.

Peadirektor oli wäsimatu tööline. Tema oli suure ettewõtte hing ja diktaator. Wägewad härrad käisid tema juures sisse ja wälja; ta teostas peadpööritawad ärikawatsused, tal oli tuhandeid mõtteid, kawatsusi, käsi.

Eleonore imestas ta suurt energiat.

Ühel päewal dikteeris direktor oma sekretärile erakorraliselt tähtsat kirja. Diktaadi ajal kohmetus ta.

„Kannatage hetke aega,“ ütles ta närwiliselt, „wõtan aktikimbu kätte. Ei mäleta õieti enam eellugu.“

Nüüd ütles naissekretär:

„Mina mäletan.“

Ja hakkas temale asja seletama.

„Jah, Teil on õigus,“ kiitis Hamori, ja dikteeris ruttu edasi.

Järgmisel päewal pööras ta siis sekretäri poole järgmiste sõnadega:

„Wõiksimme katsuda tööd lihtsustada.“

„Mil kombel?“

„Läheb palju aega kaduma, kui ma Teile kirjad sõnasõnalt dikteerin. Wähest aitab, kui Teile ainult mõne sõnaga kirja sisu teatan ja Teie ise kirjutate kirjad . . .“

„Kuidas käsite!“

Sel õhtul kirjutas peadirektor erilise ärewusega tema ette pandud kirjadele alla. Weel iialgi polnud ta kirjade tõsise, täpse ja ärikohase tooniga nii rahul olnud.

„Kõik on korras,“ seletes ta kuiwa kiitusega. „Annan Teile kahekordse palga.“

Eleonore Takacs punastas nüüd juba teist korda, sestsaadik kui ta peadirektori ees seisis. See werelaine, mis ta ilusat nägu kattis, wiskas peadirektori täiesti roopast wälja.

„Ärge punastage!“ karjus ta neiule närwiliselt.

Neiu kogeles ehmunult:

„Ma ei mõista . . .“

„Tahan, et olete ainult masin, maud midagi. Ka mina olen see.“

Sekretär wiskas pea uhkelt kuklasse.

„Minu punastus ei tähenda midagi. See on närwide asi. Kas soovite weel midagi?“

Hamori kahmas kahetsedes neiu käe järele. Neiu laskis pea longu ja lahkus.

Hamori kargas pahaselt püsti ja wahitis lollilt polsterdatud uksele. Ta leidis oma teo olewat väga rumala.

Mõni päew hiljem pidi peadirektor teekonnale minema. Arilisele nõupidamisele Londoni.

„Annan Teile kaks nädalat puhkeaega,“ ütles ta oma sekretärile. „Seni puhake ja kosuge. Kui tagasi tulen, on meil nii kui nii palju tööd.“

Kaks nädalat hiljem üllatas Eleonor Takacs oma premeest sellega, et temale esitas suure hulga walmiskirjutatud kirju.

„Töötasin läbiwaatamata asjad walmis,“ ütles ta lihtsalt; „ei tea, kas olen Teie mõtteid tabanud.“

Hamori waatas pahaselt neiule.

„Miks Te ei puhanud?“

„Olen masin.“

Peadirektor lükkas kirjad kõrwale.

„Wististi olete minu mõtted tabanud,“ ütles ta pahaselt. „Wõiksin neile kirjadele ka läbi lugemata alla kirjutada, aga misjaoks olen ma siis siin? Mis jaoks olen ma peadirektor? Nüüd dikteerin Teile kõik jälle ise.“

Ta pahandas üsna naljakalt. Siis rahustus ta aga jälle. Tal oli häbi ja ta jatkas rahustades:

„Wõite minu julgesti wälja naerda. Aga waadake, see on mehe trotsiwus, mehe jonn, et üks nõrk naisterahwas julgeb minuga wõistleva hakata. Et ta nii julgeb mõtelda kui mina. Et ta keerulistest äriasjadest sama hästi aru saab kui mina, et ta samuti oskab mee-

litada, sugereerida, järeldada, tõendada, uimastada ja oma tahet wastasele peale suruda kui mina! Kus olete seda õppinud? Isa käest? See pidi siis tõesti suur mees olema. Oli ta seda?“

„Ta oli wäike prowintsikaupmees, muud midagi.“

Sekretäri häälest kajas wälja mälestuse ärewus ja ta niisketes silmades läikis pisar.

Direktor tõusis, astus neiu juurde ja ütles ärewalt:

„Ütlen Teile koha üles. Nii ei wõi see edasi minna. Ma wajan rahu, Teie aga teete minu rahutuks.“

Neiu kahwatas ja wastas tasakesi: „Kuidas käsitate.“

Hamori sõi sel päewal klubis heas tujus. Ta tundis kummalist kergendust. Selle oli ta hästi teinud. Oli kuiwalt konstateerinud, et see neiu ta mõtteid enam ohjes hoidis, kui seda ta külm närwisüsteem wõib lubada. See neiu oli kahtlemata suurepärase tööjõud, oli enam wäärt kui kõik teised ametnikud kokku, ühes arwatud kogu direktorium. Otse imponeeriw oli ta. Aga nagu ta märganud, oli tal kõige selle kõrwal weel omadusi, mis olid otse hädaohtlikud. Ta oli ilus, peen, wõluw. Ta tegi teda ka teises suhtes rahutuks. Wõtaks tont, see oli ju rumalus! Ainult mitte romantikat ja alatust. Küll ta otsis omale mõne teise. Nii oli see kõige parem. Inimene pidi olema masin.“

Järgmisel päewal ütles sekretär enne diktaati:

„Lahkuksin heameelega kohe. Palun tunnistust.“

Peadirektor tõmbas kulmud kokkuni kõrgemale.

„Mis? Kas usute, et see nii lihtne on?“

„Ma ei tahaks Teile koormaks olla.“

„Minge nagu kord nõuab. Palk wõtke kassast wastu. — Kirjutame siis kohe tunnistuse. Palun! Tõendan seega, et preili Eleonore Takacs minu juures sekretäriks oli. Tema on kaugelt ületamatu tööjõult, oma wõrratumalt ärimõistmiselt ja waimlistelt omadustelt, ka kõige keerulisemal juhtudel; paremat tööjõudu pole mul weel olnud. Ta lahku minuga suurimaks kahetsuseks ise oma nõudel. Allkiril Walmis?“

„Walmis. Aga mina ei wõta seda wastu.“

„Mispärast?“

„Sellepärast et see pole tõsi.“

„Seda otsustan mina, kui paluda tohin.“

Ta võttis masinakirjutatud kirja ja kirjutas sellele nime alla. Tahtis seda juba kätte anda. Aga äkki punastas ta ja pigistas kirja pihku.

„Ohoo,“ ütles ta pahaselt, pilkavalt, „selle rumalusejätan ma tegemata. Selle tunnistuse järele jooksewad Teile kõik mu wõistlejad järele. Olen ma siis hulluks läinud? Teie tunnete ju kõiki minu ärisaladusi.“

„Ega's Te ometi ei usu . . . ?“ katkestas neiu ta jutu rahutult.

„Mina ei usu midagi,“ wastas Hamori energiliselt, „olen ainult tõelisusele wastuwõtlik. Dikteerin teise tunnistuse. Palun kirjutada!“

Ta läks akna juure, mis käidawamale tänawale näitas, ja wahtis hajameelselt välja. All libisesid mööda üllad autod, mitu neist ootas suure asutuse ees. Inimesed woolasid kõnniteil, elu kihas ja liikus. Hamori seisis, selg neiu poole, ja wajutas otsaesise wastu külma ruutu.

„Kirjutage ometi,“ ehmatas neiuat äkki tume hääl.

„Ma ootan diktaati!“

Hamori ei pöörnud. Ta dikteeris akna poole surutud, wärisewa häälega:

„Preili Eleonore Takacs, siin.“

Kuulen kahetsedes, et tahate minu sekretäri kohalt lahkuda. Konstateerides, et Teie mulle omal alal wäga tarwilik ja hindumatu wäärtusega olete . . .“

Siin peatas Hamori. Tekkis wäike paus. Siis kaswas peadirektori hääl wihastawalt:

„ . . . siis palun ma Teilt sellega pühalikult — Teie kätt! . . .“

Ta pööras äkki ja wahtis ärewalt neiuale.

Sekretäri sõrmed löid kôwasti masinale.

Nad wahtisid üksteisele otsa.

„Mis see on? Nali?“ küsis neiu ja tõusis toolilt ruttu püsti.

Hamori naeris piinatult:

„Muidugi nali. Elu nali. Teist teed mul ei ole! Teie teete minu rahutuks.“

Ja selle peani lõpetama. Wastake! Kas tahate tulla minule naiseks?“

Neiu punastas nüüd kolmatkorda, aga mingisuguse energilise, tõsise otsuse energiline tarretu joon tegi ta näo külmaks.

„Ei!“ ütles ta lihtsalt.

Hamori kohmetus.

„Miks mitte?“

Neiu võttis oma käsitaskust wälja lõike ja ulatas selle peadirektorile.

„Sellepärast! Lugege!“

Ja Hamori luges:

„Otsitakse naissekretäriks iseseiswat daami, kes kunagi ei abiellu.“

„Aga . . . see on jurumalus . . .“, kogeles peadirektor kohmetult.

„See on tõsi!“ wastas neiu.

„Eleonore!“

„Härra direktor, jätame selle. Olen masin, muud ei midagi. Kas soovite weel midagi?“

Hamori pea wajus longu.

„Ei midagi. See tähendab . . . üks palwe on mul weel.“

„Palun!“

„Pole midagi sündinud. Unustage kõik. Ja kõik jäägu endiseks. Ka mina tahan katsuda olla ainult masin. Ülesütlemine on tühistatud.“

„Täna. Pean minema. Nüüd pole siin enam midagi muuta.“

„Aga miks, miks?“ hüüdis direktor ärewalt.

Sekretär wastas:

„Sest et Te mulle jäämise tegite wõimatuks. Nüüd peate seda juba teadma: Olen juba ammu abielus . . .“

Peadirektor wahtis temale tarretult, siis kumardas ta:

„Wabandage. Aga sel kombel on ju kõik korras.“

„Kuidas nii?“

„Mulle jääb mu naissekretär. Mind Te enam rahutuks ei tee. Olen jälle ainult masin.“

Ta hääl muutus rahulikuks, kuiwaks.

Eleonore Takacs waatas peremehe silma. See ei löönud silmi maha. Rahustatult istus neiu jälle masina ette.

„Palun!“

Hamori dikteeris keerulise ärikirja. Terawasti, ühetooniliselt klõbises masin . . .

Coteruum.

Inglise kirjanik **Winifred Duke.**

Ümbritsetud sädemete vihmast, tormas kiirrong edasi; mürisedes kihutas ta pööritavas kõrguses üle sildade ja wiaduktide, neelas woolawate wete kohina sügawuses, läks läbi tunnelite ja jaamade, terwitas neid läbilõikawa wilega ja tormas peatamatult kauge sihi poole.

Esimese klassi waguni akna juures istus noor daam ja waatas liikumatult kirjut maastikku: lokkawatele rukkipooldudele, kuhu paistis halastamatu päike, alewitele, walgete lattaedadega ümbritsetud wäikeste, sõbralikkude majadele, lastegruppidele, kes terwitasid möödasõitwat rongi hõisketega, wiludele, mahalakalt haljendawatele aasadele, mille rahuliste wete kohal sääsed surusid ja suured kiilid põrisesid. Mõttetult ja huwitult waatas daam kirjule pildile, mis ta silmade eest möödus ja mis andis talle heameelega terwitatud juhuse oma silmi ta wastu istuwalt härralt, kes akna teisel poolel istus, ära pöördas.

Ka tema katsus anda omale wälmuse, et on daamile täitsa tundmatu, kuigi peale nende kedagi osakonnas polnud. Kuigi mõlemad hoolikalt oma silmadele wastupidise suuna andsid, ei wõinud nad parata, et nende pilgud aegajalt kokku juhtusid, mis silmapilguks peatusid ja siis nagu araks tehtud linnud teisale waatasid wõi nagu wärske teolt tabatud wargad ja patused kaugusse põgenesid.

Patused! Nad olid patused! Kuigi weel enne pattulangemist, olid nad siiski kõik järele kaalunud, kõik teinud, et läbi mõeldud plani teostada.

Sõpruse, tiheda kokkupuutumise kuud olid mõlemate wahel intüimsuse loonud, mis polnud enam tähenduseta.

Eileen tõusis ja astus korridori, kus ta närwiliselt edasi tagasi jalutas. Weel oli aeg pöörmiseks, weel wõis ta tulnud teed tagasi minna. Weel wõis ta lähemas jaamas enne sihtpunkti, Ridderpolis, rongilt astuda ja Neville'i maha jätta, weel wõis ta tehtud kawast loobuda; kuid patt meelitas, meelitas liig tugewalt. Ta kortsutas otsa ja mõt-

les tõsiselt järele, kas ta mõnda üksikasja polnud unustanud, mis ehk wõiks saada äraandjaks.

Kui mõne tunni eest telegramm oli tulnud, milles igawad Talbotid ta nädalalõpuks enese juurde palusid, oli ta kiirelt juhust kasutanud lõpuks ometi Neville'iga mõned tunnid üksi olla ja Henryle, oma abikaasale, peawalust jutustanud, mis teda takistawat kutset wastu wõtta. Henry oli nüüd tahes wõi tahtmata sunnitud reisi üksi ette wõtta. Pahas tujus oli ta Eileeni saatel jaama läinud.

Oli haruldane asi, et Henry kaheks päewaks ära sõitis, sest muidu mängis ta wabadel laupäewa õhtutel golffi ja weetis pühapäewad sõpradega, mida Eileen sugugi pahaks ei pannud, sest ta oli rõõmus, et wõis mõned tunnid temata olla ja soowis talle seda süütut lõbu, peale tööd ja waewa nädalas.

Lahkumisel juhtusid muidugi Eileenile nii wihatud stseenid. Henry oli pahandanud teenijate üle, oli lugenud pakke, taskutes kokku otsinud sularaha ja siis weel nendega sõnu wahetanud.

„Peawalud? Sinu wäljanägemise juures? Naeruwäärt! Ainult ettekääne! On tõesti imekspanemise wäärt, et naine alati siis mujale minna soowib, kui mehega koos peaks tulema!“

Sel wiisil oli asi edasi läinud, kuni Eileen lõpuks nii närwiline oli, et tal pisarad silmi tulid kartusest, et mees ehk reisi wiimasel minutil edasi lükkab ja nüüd tõsised peawalud ta kallid tunde Neville'iga ähwardasid. Kui lõpuks rong välja oli sõitnud, oli ta kergendatult hinge tõmmanud ja end hirmsast surwest, kartustundest wabastanud, et Henry ta õndsad silmapilgud luhta ajab. Ta oli kiirelt ärganud ja oli teinud tarwilikud ettewalmistused oma ärasõiduks. Teenijaskonnale oli ta oma õe Gilliani suwila adressi Hoo'is annud. Kui midagi juhtuks, siis wõis ta usaldada õde, kes oli samas seisukorras nagu ta ise ja kes teda kindlasti kaitseks. Ta oli arusaadawatel põhjustel omast wankrist loobunud ja oli käe-

kohwriga taksiauto üles otsinud, mis wiis ta St. Pancras jaama. Jaamaesisel oli ta kohe Neville'i silmanud, teda aga täitsa wõõralt kohtlenud, et tuttawate tähelepanu, kes wõiks juhtumisi jaamas olla, petta. Isegi wagunis polnud nad julenud weel üksteisega juttu ajada ja alles kui rong liikuma hakkas, olid nad wabastatult hinge tõmmanud. Ometi wiimaks! Üliõnnelikuna oli Eileen teemale mõlemad käed annud. Nad olid täitsa üksi wagunis ja ta oli lootnud, et Neville teda suudleb, kuid see oli ettewaatlikum ja ta oli pakkidega tegemist teinud.

See keelatud reis pani ta suurde ärewusse, andis talle tunde, mida ta väljasõitudel mehega ei tunnud. Kui wastumeelne ja tülikas oli ta mehe alaline närwiline rutt jaamas, ärewad kõnelemised pakikandjaga wõi teise isikuga, ta pedantlikkus pileтите muretselisel, mille peale ta alles wiimasel silmapilgul mõtles. Igatihte pidas ta oma isiklikuks waenlaseks, nurises ja kritiseeris wäikseid asju tundide wiisi, lühidalt, alati ärritatud meeleolu, mis teda muidu wawas, tegi ta lõpuks nii närwiliseks ja tahtmatult sama tülinorijaks nagu ta abikaasagi.

Kui tal lõpuks õnnestus end mõneks tunniks wabastada ja nagu ta ütles mõne sõbranna poole minna, kuid et tõelikkuses Neville'iga kokku saada, oli Henry alati jonnakalt sellest kinni hoidnud, et teda jaama saata, mis ta ka watsustele kriipsu läbi tõmbas ja teda sundis ettekawatsetud kokkusaamisest loobuma. Kui wäljakannatamatu oli elu ta kõrwal!

Ta waatas jälle aknast wälja. Ta mõtted tormasid rongile ette. Nad ei jõua õhtuks pärrale. Silme ees nägi ta pimedusse kaduwat maad, wäikest wõõrastemaja ilusa ajaga, kus wiimased roosid weel närtsisid. Kui tihti oli Neville talle sellest idüllist jutustanud! Missugune rõõm täitis teda! Tahtmatult pidi ta naerma, kui kujutles abikaasat Talbotite juures, kes kumardas üle rikkaliku ja raske toidu ja unist jutujutamist wälja pidi kannatama. Bridge'i mäng, millega lõppes iga lõuna, oli talle sama wastumeelne kui see seltskond ja kogu ümbruskond.

Kui ütlemata õnnelik oli ta aga, kui mõtles laiadele wäljadele, kus ta jalu-

taks käsikäes Neville'iga ja hingaks heinalõhna . . .

Rakki — hirmus mürin ja purunenud aknaruutude kilin. Eileen paisati wastu seinu, kus ta meelemärkuseta maha langes.

Lühikese aja jooksul kubises wagun welskeritest, arstidest, tuletõrjujatest ja uudishimulistest, kes olid kohale rutanud läbilõikawate weduri signalide peale ja õnnetuid aidata katsusid, haawatutele esimest abi andsid ja neid lähedasse alewi toimetasid.

Kui Eileen ärkas, lamas ta kande-raamil. Mees walges kitlis kumardas ta üle, niisutades ta kahwatut nagu külma weega ja katsus ta pulssi.

„Kus ma olen? Mis on minuga juhtunud?“ küsis ja waatas kartlikult enese ümber.

„Mitte midagi,“ rahustas teda arst. „Te pääsesite õnnelikult. Annan Teile nüüd rahustuseks midagi ja Te kosute warsti.“ Ta ulatas talle klaasi wett, millesse raputas mingisuguse pulbri. „Kas olite üksi, armuline proua?“

Eileen raputas pead.

Ta usaldas ta põetaja hoolde, kes wiis Eileeni läheda jaama ooteruumi, kus ta kuulis, mis oli juhtunud.

Eileen langes ainsale pingile, mis seisis kurwas, wiltsalt walgustatud ruumis. Siin tuli talle ta õudne seisukord meelde. Sarnaste õnnetuste järele seisid ikka haawatute nimed ja aadressid lehes. Ta otsustas wäheste järelmõtlemise järele wale nime üles anda, et . . . Kuid siis tuli talle meelde, et arstile oli waletanud; nüüd pidi siis kõik awalikuks saama. Ta tegi enesele kõige kibedamaid etteheiteid. Mis pidi ta tegema? Ta hoigas piinatult.

Pingi teisel poolel liigutas end midagi ja Eileen märkas alles nüüd, et ta polnud üksi ruumis. Lihtsalt riieatud naine oli ta juurde astunud ja küsis kaastundlikult:

„Saite haawata?“

Eileen raputas pead. „Kas sõitsite ka rongis?“

„Ei, ootasin oma — oma meest. Kui kuulsin õnnetusest, jooksin kohe liinile. Haawatute nähes aga kadusid mu jõud ja ma langesin minestanult maha. Mind toodi siia; kui uuesti ärkasin, käskis arst mind siin oodata.“

Eileen kuulas ainult poole kõrwaga

wõõra jutustust. Kus oli Neville? Ahas-
tades waatas ta läbi ooteruumi tuhmun-
nud ruutude.

„Loodan, et Te abikaas pole haawatud,“ ütles Eileen lõpuks rohkem wiisaku-
kusest kui kaastundest ilutu, kõhna
olewusega.

„Ta — ta pole — mu mees,“ tunnis-
tas wõõras kogeledes. Punased plekid
ilmusid kurbade silmade alla. „Mina —
ta — on abielus —, kuid ei ela naisega
hästi. Me hakkasime üksteist armastama
ja ta ostis wäikese majakese läheduses,
kus mind tihti külastas. Kas mõistate
mind sellepärast hukka?“ küsis wõõras
aralt.

„Ei, sugugi mitte!“ Eileen kuulas
huwiga. „Olen samasuguses seisukor-
ras,“ lunnistas nüüd temagi. „Mu
mees sõitis ära ja mu armsam ja mina
tahtsime teha wäikest wäljasõitu ja lü-
hike aeg õnnelik olla ja nüüd — sar-
nane lõpp.“ Eileen lõi käed kahwatu
näo ette.

„Kas Te abikaasa pole hea Teie
wastu?“ küsis wõõras juba julgemalt.

Eileen kehtas õlgu. „Ta on palju
wanem kui mina, walitsushimuline ja
tulinorija; meie abielu kestes pole me
weel iialgi üksteist mõistnud!“

„Jah, tunnen seda.“ Wõõras noogu-
tas pead. „Kui teistsugune oleks elu
mu armsama kõrwal. Me elame nii
õnnelikke tunde selles majakeses. Ta
on ikka heas meeleolus ja tänulik puh-
kamise eest, mis leiab minu juures peale
ärimuresid ja wõitlusi ja koduseid tü-
lisid. Kuigi ta on wäga heast majast ja
ma olen lihtne naine, armastab ta mind

siiski ja loeb ikka päewi meie kokku-
saamiseni. Me näeme üksteist ainult
harwa, sest ta proua näib olewat armu-
kade. Täna wist oli soodus juhus, sest
ta saatis telegrammi. Ah, olin nii rõõ-
mus“

Ta hääli katkes.

Kohkunult waatas Eileen naise otsa.

Üks awanes. Haawatud tulid, toeta-
des põetajatele ja sugulastele, ooteruumi
ja pandi kandraamile. Kohe olid mõ-
lemad naised ümbritsetud kahwatutest,
hirmunud nägudest.

Wõõras, lihtsalt riietatud naine istus
waikselt, kokkuwajunud pingil, oli käed
nagu krambis rusikasse tõmmanud ja
liigutas alatasa kahwatuid huuli.

Kas ta palwetas?

Üks mees astus tuppa.

„Üks reisija on haawadesse surnud,“
seletas ta lühidalt. „Kui keegi siin oo-
tab, siis tulgu minuga.“

„On surnu noor?“ Eileeni hääli wä-
rises

„Ei, umbes wiiskümmend.“

Wõõras tõusis kõikudes. Kaastund-
likult hüppas Eileen üles ja wiis naise
toast. See haaras tugewasti Eileeni
toetawast käewarrest kinni ja ta pisa-
ratest märjad silmad waatasid tänuli-
kult Eileeni otsa.

Kandraami ääres astus Eileen
sammu tagasi. Põetaja wõttis räti surnu
näolt — kõlas karjatus — wõõras oli
oodetawa leidnud.

Uudishimulik pilk waiksele magajale
ja Eileen waatas — oma mehe, Henry
Lawfordi näkku.

Ma armastan.

Agnes Tiitus.

*Ma armastan kewadet, õisi ja päikest —
neis õrnus ja armastus peituwad.*

*Ma armastan kõue, pikset ja äikest —
neis jõud ning sügawus heitlewad.*

*Ma armastan merd, kui ta tasaselt kerkib
kui uinuwa lapse rahulik rind.*

*Weel rohkem armastan merd, kui ta tormab
ja laksuwais laintes mässab ta pind.*

Armastus wõi äri.

Hollandi kirjanik **E. van Lith de Jeude.**

Nellie van Waver wahtis mõtiskledes oma ette; siis ütles ta õele pikkamisi:

„Oleksin sulle täiesti tänulik, kui sa mind aidata tahaksid, Ans. Kui inimene kahtleb, siis on ehk hea sel kombel otsusele jõuda. Täna õhtul tuleb Wim mõneks päewaks teile; ma kirjutan temale kirja, mille ta hommikul wara kätte saab. Siis pead sa eine juures tähele panema, kas ta esiti minu kirja wõi ajalehe wõtab, kust wiimasest ta ameerika börsiteateid loeb. Ja siis teata seda mulle otsekoheselt. Kahmab ta esiti kursid kätte, siis tühistan ma oma kihluse, sest siis on ta nii wäga materjalist, et mind õnnelikuks ei wõi teha.“

Ans Bruining katsus wastu rääkida. Sellise tühja asja külge ei wõi inimene riputada oma õnne. Tema mees oli ja Wim Stelling; tema noore õe peigmees, börsimaaklerid. Tema mees wõttis hommikuti ka alati esimesena kätte ameerika börsiteated, aga nende abieluoli sellegipärast õnnelik!

„Ja ometi tahan ma seda nii, Ans, aita mind ainult,“ jäi Nellie oma otsuse juurde. Ja Ans, kes oma noorele õele iial ei jaksanud ei ütelda, andis seegi kord järele.

Järgmisel hommikul tuli Wim Stelling lõbusas helewuses Bruiningi villas söögituppa.

„Tere hommikust, Ans! Oled hästi maganud? Sinu mees ei ole veel siin? Siis ilmub ta kohe. Halloo, kiri minule Nellielt! On tõesti wiks neiu, aga luba, et esiti ajalehte waatan!“

Ans Bruining oli kahwatanud — liisk oli langenud! Aga noor mees ei märganud seda — nii wäga oli ta juba süwenenud finantsuudistesse. Ta pomises paar korda rahulolles, ja kui Jan Bruining, majaperemees, ilmus, teretas ta teda lõbusasti:

„Tere, Jan, kui kindlad on ameerika kursid. Pead kord ise üle vaatama!“

Ja alles hiljem luges ta aias pruudi kirja.

Ans täitis, mis ta oli lubanud. Ausa-meelselt kirjeldas ta, kuidas Wim Stel-

ling sel hommikul talitanud, aga ta jatkas veel kord hoiatawalt, et Wim on hea südamega mees ja see narr oleks, kui Nellie nii tähtjas asjas otsusetegemise-lolli juhuse peale põhjendab.

Aga Nellie van Waver jäi kangekaelseks ja kirjutas Wim Stellingile kirja, milles ta temale seltsimehelikult teatas, et nende wahekord ometi nii sügaw ei ole, et sellele wõiks ehitada abielu ja õnne. Muidugi jättis ta mainimata, mispärast ta sellisele otsusele oli jõudnud.

*

Möödusid mõned aastad.

Wim Stelling oli jäänud poissmeheks. Nellie van Waver oli läinud ühele wanamale mehele, kelle suurim tähtsus oli, et ta karakter ja rahakott wõimaldasid abikaasa tujusid rahuldada. Mäed ja orud ei kohta üksteist, küll aga inimesed, ütleb wanasõna. Ja ühes Helveetsia hotellis leidis Wim Stelling, kui ta omal esimesel suwisel pukusepäewal söögisaali astus, Nellie, kes seal üksi elas, oma meest oodates, kes ühe sugulase oli Genuasse sõitnud.

Nad teretasid üksteist kohmetamatult ja peaaegu südamlikult, ilma minewiku pärast meelepaha tundmata.

Aga kui nad walgel suweõhtul laial hotelliterrassil edas-tagasi jalutasid, oli, nagu oleks Nellielt mingisugune asi rääkima ajanud, ja äkki algas ta:

„Ütle, Wim, kas tead ka, mispärast me üksteisega ei abiellunud?“

Ja wastust ootamata rääkis ts edasi: oma kokkuleppest Ansuga, kuidas see teda oli tagasi hoida tahtnud, aga kuidas tema oma jonnid ei olnud jätnud. Nellie hääl oli wiimaks üsna waikseks jäänud, just nagu oleks tal peaaegu häbi olnud . . .

Terrassi wiimasel lõpul oli Wim Stelling seisma jäänud. Kõrge elektrilambi walgus langes ta ausale näole, kuna ta Nellielle waatas. Siis ütles ta:

„Ma teadsin kõik. Teadsin seda juba samal õhtul. Ans ei suutnud oma

mehe wastu suud pidada ja hea Jan Bruining arwas oma kohuseks mulle seda weel samal õhtul edasi ütelda.“

„Ja ometi wõtsid sa . . .“

Nellie oli äkki wäga kahwatanud.

„Jah, just sellepärast wõtsin ma esiti

ajalehe. Sest minule oli, vähemalt neil päewil, inimlik õnn nii kõrge, et ma sellega mängida ei tohtinud.“

Ta kummardas sügawasti ja lahkus pikkamisi. Ja Nellie silmad põlesid häbis ning lootuseta mures.

Wäike Jeanette.

Saksa kirjanik **Hans Rasmussen.**

Lafayette'i kaubamaja siidilaagris seisis Jeanette päew päewa kõrwal. Ta oli ilus, pikant ja raassiline, täis sharmi ja shikki nagu iga pariislanna. Ta oli sale ja õrn, kaalus 98 naela, kandis lühikesi, lapselikke, waewalt põlwini ulatawaid kleite ja tal olid selged, pruunid nõöpsilmad ning südamekujuline suu. Ta teenis täpselt nii palju, et waewalt sai elada. Igal pool õeldi temast tema süütu olewuse pärast, kellele kõik maailma toorused wõörad, „la petite“ wäike Jeanette, ehk küll temagi, nagu ta leised jultunult shmingitud, edwistawad ametiõed, juba kakskümmendüks aastat wana oli. Kui ta ametiõed temale jutustasid oma kallikestest, siis seisis wäike Jeanette awasuul ja särasilmil ning imestas. Mõnikord aga, kui mõni neist jutustas pikadest reisidest wälismail ja mere kaldal, jäi wäikese Jeanette süda üsna waikseks. Ta sules silmad ja nägi und muinasjutulikkudest, järskudest, punapruunidest kaldakaljudest, walgetest, igawesti weerewatest, mühisewatest ja tormawatest woogudest, walgetest, peegelhelgetest linnadest ja kõigist romantilise, kauge maailma imedest.

Ühel päewal tuli üks härra ta siidilaagrisse ja nõudis näha kõige paremat siidi. Jeanette jooksis ja tõi paki paki kannul ette.

Äkki ütles härra:

„See siid sobiks Teile, preili!“

Jeanette kohmetas ja punastas, sest härra oli suur, sale ja ta nägu pruun päikesest, lõunamaast ja walgusest.

„Kas teeksite mulle selle rõõmu, et ta wastu wõtaksite?“

Jeanette tundis põrandat oma all wankuwat. Ta ei saanud sõnagi suust.

„Ma luban enesele seda riidet Teile pärast äratundide lõppu isiklikult üle anda. Nägemiseni, preili!“

Wäike Jeanette tegi esimest korda wigu, oli närwiline ja täidetud hirmust, mis tuli ta abitusest ja ka sellest, et see mees temale näis olewat üks osa tema unistustest, kaugetest maadest ja linnadest. Kuidagiwiisi kuulus see mees sinna, ja nõnda läks wäike Jeanette õhtul selle wõõra härraga kuhugi lokaali, kus wahuwiinapudel enam maksis kui tema kuul palka sai. Wahuwiin maitstes talle nii hea, et ta sellest terve pudeli üksipäinis tühjendas. Siis sai ta jutukaks ja maalis kõiki neid luulepilte, mis teda alati olid waewanud, leekiwa waimustusega, mida noor inimene wõib ilmutada.

Mees ütles:

„Jeanette, ma sõidan homme Cannes'i, Nizzasse ja Monte Karlosse, siis Itaaliasse, Lidole — igale poole, kuhu aga soowid, mu armas . . .“

Jeanette lahkus Lafayette kaubamaja siidilaagrist ja sõitis kaks päewa hiljem, pealaest jalataldadeni uuesti rietatuna, luksusrongiga Cannes'i. Ta nägi smaragdikarwa wett ja sinist taewast, hõbedast randa ja lõõmawat päikest. Ta hingas mereõhku ja jõi õhu magusat raskust. Ta suudles meest, kes selle kõik temale kinkinud ja kelle nimi oli Pierre. Elust ja tõelikkusest oli wäikesel, unistawal Jeanettel ju wähe aimu.

Ta ütles wäga rõõmsasti oma Pierele „nägemiseni!“ kui see ühel päewal, kui nad Monte Karlos palju raha olid kaotanud, seletas, et mõneks päewaks peab ära reisima. Tema jätwat Jeanettele tuhat franki, lõbustagu ta ennast seni hästi.

Wäike Jeanette jäi waikselt oma unenäku, ootas ja nautis lõunamaa päikseilma imesid. Ta naeris selgeil silmil, kui hotell, kus ta elas, temalt arwetasumist nõudis. Pierre tulla ju kolme päewa pärast tagasi, ta ei saanud hotelliomaniku kahtlewast naerastusest aru.

Ja jälle möödusid kaheksa päewa. Jeanettele tulid meelde ta endiste ametiõdede jutustused, ja äkki waldas teda suur hirm, et Pierre wahest ei tulegi ja ta sedawiisi wõiks kaotada tema ja kõik siinse ilusa maailma.

Pierre ei tulnudki. Wäikese Jeanette asjad wõeti pandiks ja ta ise wisati hotellist. Jeanette läks alla mere äärde. Kasiino siras walgesti nagu säraw põrgul! Nüüd oli kõik otsas, mõttes Jeanette. Tal polnud sõidurahagi Pariisi tagasisõiduks. Siis jäi ta seisma, järsk ehm waldas ta. Laial kruusiteel, rohu ääres, seisis tuhandefrangine rahapaber. Jeanette kummardas, kuna ta süda põrgulikult põksus ja wõttis raha üles. Tuhat franki! Küllalt kodusõiduks, wana ameti algamiseks ja selle ilmaelu unustamiseks!

Õudselt läks Jeanette kasiinost möö-

da. Weel kord tahtis ta sinna sisse wadata. Seal surisesid metsikus mängus ruleti rattad, tantsisid kuulid õnne- ja hukkutoowalt, rändas warandus käest kätte, ja wälkkiirelt käis Jeanette peast läbi — ta wõiks raha saada ja siia wõluwa päikese alla jäädagi . . .

Ta astus ühe laua juurde ja pani oma raha „Impair’ile“. Impair tähendab kõiki mitte - paaris arwusid. Wäikese Jeanette selged silmad läksid hirmus walgeks. Kuul hüppas üle 36, üle 23, kargas juba üsna pikkamisi 15 peale ja weeres siis 8 peale, kuhu ta jäi. Reha tõmbas ta tuhat franki kaugele.

Jeanette rändas merekaldale. Ta ei saanud elust ja sellest toimingust aru. Keegi paks, hirmus mees kõnetas teda. „Noh, wäike, kaotasite? Tule, saad jälle, kui tahad!“

Nüüd lippas Jeanette nii ruttu kui jõudis eemale. Meri kandis looduwa päikese tumeda purpuri kuninglikku läiget ja laulis oma lõpmatut, saladuslikku laulu, ja wäike Jeanette seisis suuril, lapselikuil silmil. Tema õrn keha wärises ja wabises, juba loputasid teda merelained — ta unistas oma wiimse suure unenäo lõpule . . .

Mu luik.

Ed. Wöhrmann.

*Luigekari pikas reas
kõrgel siniõhus lendas . . .
Kas mu luik ka nende seas
jäädawalt siit wälja rändas?*

*Kuulsin tema karba häält
nagu teiseilma kaja
kõrgelt alla kostwat sealt,
kus mu hinge isamaja.*

*Raske tunne hinges kees,
ohke kurb ja leinaline:
Luik, sind palun, mulle ees
aset walmistama minel!*

Maa ilma äärel.

Kanada kirjaniku J. D. Curwood'i romaani.

13

Külm õhutõmbus viivas äkki ta nägu. Ta leidis Nawadloofi puuduivat. Siis kuulis ta, kuidas see kottpimedas keldris teistest otsast tema poole roomas. Neiu käed puudutasid ta käewart.

"Me võime siit pääseda!" hüüdis neiu tasa. "Avasin väikese ukse. Selle kaudu võime kivistiku roomata."

Neiu sõnad täitsid Alani uue lootusega. Seda Grahami halastamatut esinemist polnud ta uneski aimata võinud. Mõne hirmsa kogupaugu järele waitis ülevalgi lastmine. Nuttu ja teravasti avaldas ta neile oma kawatšuse. Tema tahtis maja hoida. Kuni ta siin sees oli, ei julemud Grahami mehed torni joošta. Wähemalt miivitajid nad sellega veel tüti aega. Ja wahhepeal mõiks neiu majast margfelt välja pugeda ja kivistiku hiilida. Seal polnud kedagi, kes nende põgenemist mõis takistada — ja nii Keof kui Nawadloof tundsid teeradu, mis wiisid üles mägestikku. Seal olid nad siis julged ja warjatud. Tema tahtis jääda majja ja seji wõidelda, kuni metsik Smith ja karjased lohale jõudsid.

Mary ei wastanud midagi, ta põst tema rinnal oli külm Alan teadis, et neiu miina ja teda hädasfe jätta ei tahtnud.

"Nii siis mine — juba nende pärast, kui ja seda enese ja minupärast ei taha teha!" finnis Alan ja nihutas teda enesest kergesti eemale.

"Mõtke ometi, mis see tähendab, kui Keof ja Nawadloof nende metsaliste kätte seal väljas langewad! Graham on siin nõndanimetatud mees ja wõtab sinu juba enese pärast kaitse alla. Aga neil siin pole siis vähematti lootust ega pääsmist, waid neid ootab üks saatus, mis hirmsam kui surm! Kas tahad neid neile huntidele sõddaks wifata?"

Mary ägas kohkumult.

Keof nuuksus.

Nawadloof hoigas.

"Ja siina!" sojistas Mary.

"Miina pean siia jääma. Teist teed ei ole."

Tummalt lastis neiu sündida, et Alan ta mõlema tüdrukuga seltsis luugi juurest eemale saatis. Keof ja Nawadloof roomasid esimestena wõreaga warustatud keldriuksest välja, Mary kõige wiimaks. Ta ei annud Alaniile lahkumiseks kätt. Ei teinud vähematti kiigutust tema poole, ei rääkinud sõnagi. Ei mingiugust sojistatud ela hästi, ei vähematti õrna laelustust ei

saanud Alan, kes selle järele igatšes — ainult pilgu, milles peitus neiu fogu hing.

"Minge ettewaatlikult, kuni kivistikust välja jõuate; mägestikuteel mõite seda enam rutata," hüüdis Alan neile weel tafakesi järele.

Ta rutatas tagasi, kahmas laetud püssi ja jooksis tuppa afna juurde. Ta teadis, et ta pidi tapma, kuni ta ise tapeti. Minult nii mõis ta Grahami tagasi hoida ja teistele põgenemist wõimalbada.

Ettewaatlikult wahtisid ta filmad pifuti püssiranda välja. Tema maja põles heledasti. Leegid limpsasid läbi ukse ja akende, loitsid üles katusele. Ilmaaegu otsis ta ohwrit. Ta maja tõrwatud seinad põlesid pragisedes. Wiimaks sejis fogu ta maja leekides ja põles kui hiiglatõrwik, mille walgus ägedamini kui päike päewal pimestab.

Walgustatud sellest walgusmurest, kerkis äkki esile üks inimfogu, kes pika ridwa otšas walget lippu lehwitas. Mees lähenes pikkamisi wiimatas esiotša natufe, nagu oleks ta tartnud pahu üllatust. Aga siis jäi ta täie walguse kätte seisma ja pakkus niwiiši piisjile, mis Sotwenna majast temale sihiti, wäga head märklauda. Alan tundis mehe ära ja tõmbas oma püssi imestades tagasi.

Seisja oli Rosšland.

Silmapiiksest dramaatilisest põnewast seisu-korrast hoolimata ei suutnud Alan wihaft naeratast warjata. See Rosšland oli ometi kummaline mees ja täis wastolustid. Alles weel hujuti oli ta wägivalda kartes põgenenud, kuna ta enese müüd julgusega, mida tõesti tuli imestada, kiirele ja äkilisele surmale wastu seadis — kaitstud waid rahusümboolist oma pea kohal!

Alan ei mõelnud filmapiikugi, et ta sellele sümboolile tähelepanu ja lugupidamist wõlgues! See oli ju mõrtsuka käes! Siimene, kes alaturk oli kui mõrtsukas! Selline olewus oli mahalastmise juba sadakorda ära teeninud. Kuul oleks talle õige palk. Minult Rosšlandi julgus ja teatus, mida ta arwatawasti tõi, hoidis Alani kiire kättemaksmise eest tagasi.

Ta ootas, ja Rosšland tuli weel lähemale ja jäi alles kolmkümmend meetrit Sotwenna majast eemal seisma. Rahutustegew mõte walgatas äkki Alani peajju, kuna ta enese nime kuulis hüütawat. Ta polnud peale Rosšlandi kedagi näinud ja ta põlew maja walgustas müüd heledasti Sotwenna maja afnaid. Kas ei

olnud Rossland võib olla waid sõöt ja kas ei kõmmutanud püsisid teda warjatud kohast maha, niipea kui ta ennast näitas?

Ta wärises ja küfitas akna alla maha. Graham ja ta mehed olid weel hullemategi kuritööde peale walmis!

Rosslandi hääled kajatas põlewa maja prahsumisest ja mühinast üle.

"Allan Holt! Kas olete seal? Kas kuullete mind?"

"Jah, olen siin," kirjendas Allan, "ja minu püsi sibi otsesed Teie südamele. Mis te tahate?"

Silmapiir walittes waihus, nagu oleks ta wastus Rosslandilt rääkimise lusti rööwinud. Siis ütles ta:

"Allan Teie wiimase võimaluse, Holt. Jumala eest, ärge olge narr! Me jääme ikka weel oma pakkumise juurde, mis Teile teatasin. Lükkate Teie selle tagasi — siis peab kõik minema seaduslikult."

"Seaduslikult!" mõirgas Allan meelikut.

"Jah, seaduslikult, Seadus on meie pool. Meil on õigus rööwinud naist tagasi wõtta, teda Teie kiriteolise mõttega wangi hoiata. Aga me anname seadusele alles siis käigu, kui meid selleks sunnib. Teie ja wana eskimo olete kolm meie meest tapnud ja kaht haawanud. Teid ootab selle eest wõllas, kui me Teie elusalt kätte saame. Aga me oleme walmis kõik andeks andma ja unustama, kui meie pakkumise wastu wõtate, mis Teile täna esitasin. Mis Te selle kohta ütlete?"

Allan oli üllatatud. Ta ei leidnud sõnu, kui aru sai, millise määratu kindluslega Graham ja Rossland oma nurjatut mängu mängisid.

Kui ta ei wastanud, jatkas Rossland, arwates, et Allan lasub enesele augu pähe rääkida, oma läbipaistwaid argumente.

Ülmal katuseruumis kajasid hääled — josiin waimudemaalt — wana Sofwenna juurde. Ta lamas küfakile akna juures ja surmakülmnis wäristas teda. Aga hääled äratasid ta jälle minestusest. Need polnud wõõrad hääled, waid olid sellised, milliseid ta paljude aastate eest hästi oli tunnud. Nad hüüdsid teda, tungisid teda, kutsusid teda kättemaksuhüüetega üles kuulmatuile wõidutegudele. Ta kuulis tuttawaid hääli kooris hüüdwat, kuulis naiste hoigamist, laste nutu. Warjufaced aitasid teda üles, ja wiimast korda tõusis ta akna najale püst ja kuulis heledasti põlewas majas wõitlusmüra. Wiimase jõuga tõstis ta püksi, ja oma taga kuulis ta omaste julgustawaid hüüdeid, kuna ta lasteauku otsis ja püksi otsa millegi wastu pööras, mis tema ja selle päikese imetaolise walguse — põlewa maja — wahel liikus. Ja

siis — pikkamisi ja mitmesuguse raskusega wõideldes — lastis ta, ja Sofwenna wiimane kuul wilistas sibi poole.

Allan waatas pauku kuuldes aknast wälja. Sette aega seisis Rossland liikumatult, siis wankus ritw ta käes ja kukkus maha, ja tema järele wajus Rossland hääletult pikali. Kõwer ja elutu, must täpp maapinnal, see oli kõik, mida kord oli kutsutud Rosslandiks!

Hirmus kiirus ja kergus, millega Rosslandi ta saatus tabanud, tegi Allani segaseks. Hirmjas waihus, mis äkki järgnes, unustas ta kogu hädaohu, milles ta wiibis, ja wahtis tarretult liikumatult maaslamajale.

Siis kajatas waihuselt paljudest kõrdest kirjendus, ja äratas Allani uimastusest. Rossland oli rahulipu all tapetud ja isegi Grahami mehed tundsid selle sümbooli wastu aukartust. Müüd ei wõinud Allan neilt enam vähematti arwu oodata, waid teda wotas ainult kõige hirmsam kättemaks.

Taganedes akna juurest, neas ta tasakesi Sofwennat, kuigi ta teades, et Sofwenna surmud oli, ka pisut kergendust tundis.

Weel enne kui wäljas lasti, läks ta rebelit mõõda ruttu üles ja kummardas lähemal hetkel wana eskimo kofwarifenud kogu kohale.

"Tule alla!" käsks ta. "Peame katsunna läbi keldri põgeneda."

Ta käsi jõudis Sofwenna näole. Wiivitades kohas ta seda, siis läks ta käsi wana sõduri südamele. See seisis. Sofwenna oli surmud. Üle läinud oma sõprade juurde waimudemaale.

Grahami mehed awasid jälle tuleandmise. Kogupant kogupaugu järele wilistas pragiseses majas, kui Allan rebelit mõõda alla ronis. Kuulid jooksid temast tihedalt mõõda. Ta taganes ruttu keldrisse ja kuulis weel, kuidas üks aknast tulew kuul keldrikuuli tabas.

Hämmastanult pörkas ta keldris kofku Maryga, kes oli tagasi tulnud ja teda all oodanud.

26.

Üllatatud Mary täiesti ootamatult sealolekust, seisis Allan luugi äärel ja wahtis neiu kawatamud näole, waatamata hirmsatele kogupantudele, mis maja peale lasti. Määratu hirm waldas ta, sest et kallid minutid, mil ta wõidelnud ja Rosslandiga rääkinud, kasnutumalt olid mõõdunud.

Neiu nägi ta pettumust, ta wiivitust, kargas tema juurde ja tõmbas ta oma käte wahela.

"Sa ei wõinud ju tõesti mitte arwata, et ma ära pidin minema," ütles ta tasakesi. "Wõi oleks see sulle arnsam olnud, kui ma ennast arwana oleksin näidanud? Ei, Allan, minu koft on minu juures!"

Alan ei saanud temale selle peale midagi vastata, kuna neiu filmas nii etteheitvalt tema peal wiibisid. Midagi nõbris ta kõri. Wiimaks ütles ta, kui temale tuli pehmem helemus:

„Sokwenna on surinud ja Rosslandi lamab wäljas — surinukslastud rahulipu all. Meie tohiks weel ainult mõni minut jääda — “

Ta waatas kõrgele walguskumale, mis maa-alusest, kuristikkude wiinast käigust tuli. Temal oli nõu olnud ükspäinis selle käigu kaudu põgeneda — ja wäljas edasi wõidelda. Aga nüüd, mil Mary tema kõrwal, polnud see läbiwiidaw ja sobiw.

„Kus on Keof ja Namadlook?“ küsis ta.

„Dundral; nad ruttawad, et jõuda mägestikkude. Seletasin neile, et sina mind palusid tagasi tulla. Kui nad selles kahtlesid, ahwardasin ma emast Grahami kätte anda, kui mid sõna ei kuule ja edasi ei põgene. Ja — Alan — kuristif on täis udu ja pime — “

Ta pigistas Alani waba käe enese wastu.

„Aga kuristif on meie ainus pääsetee,“ ütles Alan.

„Ja kas sa ei rõõmusta — pisutki ei rõõmusta, et ma sind üksi ei jätnud?“

„Jah — see rõõmustab mind,“ tunnistas Alan. „On kummaline, et ma emast pean sellisel hetkel arwama õnnelikuks — ja asi on ometi nii! Kui nad meile waid weerand tundi aega amaksid — “

Rähku ruttas ta walguskumale poole, mis keldriawauksest tuli, tõmbas Mary järele ja roonis esimesena kuristiku tihedasse uttu. Niiskelt tundis ta udu oma näol, ja läbi pimeduse wiilistasid kuulid üle nende pea nagu noad. Tema põlew maja walgustas Sokwenna maja igast küljest, süwendas aga warjusid kuristikus. Mõni sekund hiljem seisid nad käfikäes tihedas udus, mis kuristikkude warjas.

Ükki kuulsid nad waid ükikuid pauke; needki kustusid warsti täiesti.

Seda polnud Alan oodanud. Grahami mehed jooksid nüüd Rosslandi surinast wihaseks tehtuna maja peale tormi. Ja tõesti kuulis ta kõhe kiireid, lähenewaid samme, jooksu ja kára. Siis katjuti mingisuguse raske asjaga Sokwenna maja barrikaadidega kindlustatud ust sisse lüüa. Siljemalt paari minuti järele leiti nende põge-

nemine üles ja siis woolas terve kari mehi kuristikkude.

Mary raputas ta kätt.

„Ruttame,“ palus ta.

Mis siis juhtus, paistis neiu meehest olewat jula hullus. Eest Alan pööras tagasi, ja tema kätt kõwasti oma käes hoides, ronis kuristikusseina mööda ülespoole — kahtlemata waenlaste poole!

Neiu süda põksus tormilikult ja kartlikult, kui nad juba peaaegu põlewa maja walguseringi jõudsid. Kuid nagu warjud libisesid nad karjaaiahoone juurde, ja alles kui nad seal peatusid, sai neiu Alani meeletu õnnemängust aru. Grahami mehed woolasid juba kuristikkude.

„Nad märkawad alles hilja, et me neid oleme narrinud,“ rõõmustas Alan. „Me läheme waimudeorgu. Metjit Smith ja tema karjased jõuavad siia mõni tund hiljem ja siis — “

Sumbutatud hoigamine katkestas ta sõnad. Pooltohinat sammu nende ees nõjatas ühe wärawa ees kõwer kogu.

„Ta on haawatud,“ sosistas Mary.

„Loodetawasti,“ wastas Alan tundetult.

„See oleks meie õnnetus, kui ta elama jääb ja kaastlastele ütelda wõib, et meie siit mööda põgenesime.“

Midagi ta hääles pani Mary wärisema. Wõitlus ei tunne keeldu, halastus oli langenud nullini, metjalised olid nende kannul! Ta kuulis haawatut weel kord hoigawat, kuna nad karjaaiahoone warjus soku põgenesid.

Ja siis märkas ta äkki, kuidas udu õrenez ja taewas helenez. Ta wõis nüüd Alani selgemini näha. Ja oma ees nägi ta juba nagu kikkast, musta paela soorada, kust nad kord juba olid üle põgenenud. Waewalt olid nad sinna jõudnud, kui mitte kangel nende taga kõmatas pauk. Raks teist pauku järgnesid ja siis nõrk, aga selgisti kuuldaw karjatus.

„Haawatu,“ ütles Alan. „Tema kutsus teist oma juurde. Oleksid wõinud ta tappa.“

Ta kandis neiu jälle üle soo ja ruttas siis tema kõrwal joostes ehaft. Nad jõudsid mööda kingust, kus pajuallik seisid, ja puhkasid seal pisut. Alan kuulis eemal tasast kobinat. Haawatu oli tagajärjerikkalt tähelepänu aratanud — waenlased olid juba nende kannul.

Chlorodont

hambapasta

¼ tuubi Kr. 1.— ½ tuubi Kr. —50

teeb hambad lumiwalgeks.

„Kas jaksad edasi joosta?“ küsis ta.

„Kuhu?“

Alan õfutas temale suuna, ja neiu tormas teele. Alan oli juba pisut walgemaks läinud. Alan jooksis neiu taga. Kaswaw walguis ei meeldinud temale. Minult pimedus oli nad täna õffel päästnud. Kui udu ja pilwed täiesi taganesid ja koit tõusis, enne kui nad wainudeorgu jõudsid, siis pidi ta lagedal wõitlema. Metsiku Smithiga oma kõrwal poleks tal sellise wõitluse wastu midagi ütelda olnud, sest ta tundis tundral mitut kohta, kus ta ennast isegi kaugelt ülekaawa waenlase wastu oleks wõinud tagajäreltalt wõidelda. Aga Maryga oli asi teine, tema pidi kõige esiti tema cest hoolitsema. Dieti aeti waid Maryt taga, tema oli dieti kõrwaline isik. Tema wõisid nad kõige enam tappa, aga Maryt ootas weel hirmsam saatus Grahami metsiku kire poolt. Aga kui nad waid wainuorgu ja kaljude wahele jaksasid jõuda, siis olid nad pääsnud. Siis wõisid nad rahulikult oodati metsiku Smithi ja karjaste tulekat, kes Grahami metsalistega warsti said hakkama.

Ta silmitses taewast, mis järjest helenes. Õjgi orgude wahel heljuw udu hakkas haihtuma. Õimesed koitumärgid tulid nähtawale, kuldsest hakkas juba kumendama eesriie, mille taga päike weel peitus. Asju wõidi saja meetri kaugusel juba selgesti märgata.

Mary ruttas kergejalgselt edasi. Neiu wastupanek hämmastas Alani. Ja ilma seda temalt küsimata teadis Alan, et neiugi tött aimas.

Kuid äkki jäi Mary seisma, wankus nagu pilliroog ja oleks kukkunud, kui Alani käed ei oleks temal ümbert kinni hahmanud.

„Sa oled suurepäraselt jooksnud!“ hüüdis Alan.

Neiu nägu nõjatus ta rinnal, ta süda põksus kiiresti nagu wäike surisew dünanomafin, ja ta lööstjutas raskesti.

Nad olid jõudnud õonesteele, mille lõpp wainudeorust pool miili kaugel seisis.

Alan wõttis neiu kätele ja kandis teda üle soo. Sga minut ja iga sekund oli nüüd kallis. Mägemisering suurenes filmanähtawalt. Tõuswa päikese esimesed kiired hakkasid juba tundral mänglema. Järgmise weerand tunni jooksul wõidi juba miili kaugusel iga liikumat olewust selgesti näha.

Armas kandam riunal, ruttas Alan edasi. Neiu huuled olid temale nii lähedal, et ta hingesõhk teda riivas. Äkki tuli temale teadmus, et linnud laulsid ja ümbruskonna meele päewale äratafid. Temale näis olemat otse arusaamatu ja täitsa mõttewastane, et sellest päewast, toredast, wärskelt päewast temale pidi saabuma traagiline, hirmus saatusepäew. Ta

oleks kõige meelsamini kisenanud, et see oli koit walelik uenägu, mille wastu ta protesteeris, et ta lohe ärkab ja koit jälle õigeks muutub. Temale paistis see olemat nagu pilge, et ta sel hommikul pidi püssi kaasas kandma.

Wahpeal oli Mary puhunud ja sammus nüüd jälle tema kõrwal. Ja nüüd ronis Alan siin-seal õonestele äärelle ning waatas tundrale.

Kaks korda nägi ta mehi. Nende liigutuste järele otjastas ta, et waenlased teda arwafid olemat kufagil tundral talumajade ligidal.

Kolmweerand tunnise käig. järele jõudsid nad õonestele lõpule. Pool miili lai tasane tundra lahutas neid wainudeorust.

Nad puhkasid pisut. Alan ei salanud Maryle, milline raske ülesanne neid weel ootas. Ta ütles temale awalikult, et neil nüüd kõige suurem julgustikk ces seisab, ja kirjeldas temale ähwardawaid hädaõhte. Ta seletas neiuale täpelt, kuidas ta emast teatud asjaoludel peab hoidma, juhtis ta tähelepanu sellele, et nad wististi waewalt weel üle lähema miili jõuawad märkamatuks, aga et nad waenlastest on ettejõudnud, siis tohifid nad ometi weel enne neid wainude kuristikku jõuda. Peaks waenlased nende ja kuristiku wahele ilmuma, siis pidawat nad endis kas mõreze madalikku wõi mõne kalju taha katsuma peita ja häda korral ka wõitlema. Peaks neile aga tagaajajad järele jõudma, siis rutatu Mary, nii ruttu kui suudab, edasi kuristikku, kuna tema talle pikaldasemalt järgneb ja Grahami mehi niikaua tagasi hoiab, kui neiu on kuristikku jõudnud. Siis jookswat ta temale nii kiiresti kui võimalik järele.

Nad läksid teele.

Wite minuti pärast olid nad juba kaugel tafasel tundral.

Päike paistis.

Kogud liikusid nendest pool miili kaugel talu suunas. Kaugemal läänes olid teised. Jdas, peaaegu õonestele kaldal, seifid kaks meest, kes neid wististi olefid märganud, kui nad oma nägu poleks pööremis wäikelele ojala, mis kaljude wahel jooksis. Alan wõis näha, kuidas nad põlwili lastusid, et ojaft juua.

„Ara rutta,“ ütles ta äkki. „Mine minust weidi eemale ja käi minuga paralleelis. Wõib olla, et nad ei märka, et oled naine, ja arwawad meid niiskuriteks. Seisata, kui mina seisatan. Mati tee seda, mis mina teen.“

„Ja muidugi, härra!“

Nüüd päikese käes neiu ei kartnud. Ta põsed punetasid ja ta silmad särasid kui tähed, kui ta Alanile pead noogutas. Ta nägu ja käed olid märdunud, ta kleit täis plekke ja rebitud. Alan pidi naerma teda nähes ja ütles:

„Sa armas, wäike kelm!“

Neiu naeris wastu ja aimas tema liigutusi osawasti järele. Nad olid juba kolmandiku maad ära käinud, kui Alan talle äkki hüüdis:

„Nüüd jookse ruttu!“

Minus pih näitas neiu, mis sündis. Gel-pool tähendatud kaks meest olid kaljude wahelt wälja tulnud ja jooksid nende poole.

Kiiresti jooksis Mary Mani ees kalju otja poole, mis wainude oru ääres seisjs.

Alan jäi tema kannule ja ütles:

„Jookse ifka edasi. Ära jää sekundikski seisma. Kui nad natuke lähemale tulewad, lasen ma nad maha. Aga sina ei tohi seisma jääda!“

Iga natufese aja järele waatas ta taha. Mehed jõudsid ifka lähemale. Ta armestas, millal neid weel kaksjada meetrit lahutaks. Siis jooksis ta just Mary juurde.

„Kas näed seda madalamat kohta just meie ees? Minuti wõi kase pärast on ta meie selja taga. Kui mehed sinna jääwad, jään ma seisma ja toimetan nad kõrwale. Seal ei saa nad enast warjata. Aga sina pead edasi jooksuma. Kui sa kuristikku jõuad, olen ma sul juba ammu kannul.“

Neiu ei wastanud, waid jooksis kiiremini. Kui nad madalast kohast olid üle jõudnud, kuulis ta, et Alan aeglasemalt jooksis. Ta ähwardas lämbuda, iga filmapilk wõis Alan waenlastele wastu pöördal!

Aga ta kuulis sõna, ei waadand tagasi waid jooksis kaljuniaa poole, mis nüüd juba üsna lähedal oli. Ta oli juba peaaegu sinna jõudnud, kui ta oma taga kuulis esimest pauku kõmatawat.

Rabinata, et neiu mitte heidutada, oli Alan teinud, nagu oleks ta kominastand ja kullunud. Ta lammas, nagu maas, hetke aega maapinnal, nagu oleks ta kullumiseft uimane, ja ajas enese siis põlwili.

Silmapilgu liig hilja taipasid Grahani mehed ta sõjakawalust — kui ta nendele sihitud püss päikese käes läikis. Kiirus, millega nad Manile järele ruttasid, oli nende hukatus. Runa nad järsku katsusid peatuda, et püssi kasutada wõi maha lastuda, sirutas Alan ühe neist ainsa pauguga sirukile. Enne kui ta uuesti sai lasta, oli teine enese juba kõhuli maha wisanud. Alan kargas ruttu jalule ja jooksis kuristikku poole.

Mary nõjatas lõõtsutades suure kalju najal, kui Alan tema juurde jõudis

Kuul wilistas nende peast üle. Alan ei wastanud, ei lastanud, waid tõmbas neiu ruttu kalju warju.

„Tema ei julge enne tõusta, kui teised tema

juurde jõuawad,“ ütles Alan julgustawalt. „Meie wõidame jelle jooksu! Kui sa ainult paar minutit weel wastu pead —“

Neiu naeratas temale wastu, kuna ta ise ifka weel sügawasti lõõtsutas. Umbritsemas kaljulabürindis ja wainukuristikku süngetel seintel ei näinud nad mingisugust kaidamat rada ega treppi. Tasakesi kiljatas ta, kui Alan tema kätest kinni kahwas ja üle kaljuääre sannel asuwale kaljutasandikule lastis libiseda. Alan naeris ta tema hirmu pärast wälja, kuna ta ise tema kõrwale lastus. Ta hoidis neiu siis tiheldalt oma juures, kuna nad lamada kalju all warjatud teerajale roomasid, mis iärsult alla wiis. Negutaw kuristik seisjs nende kõrwal. Teerada läks pikkamisi laiemaks ja tegi käimise pürgemaks.

Wiimaks jõudsid nad miljoneid aastaid wana maaprao põhja. Sünged, määratunud kaljud, mustad ja libedad wamufelt, seisjs ümberingi. Wesi mirises üle seinte, õht oli niiske ja kleepiw, kui liha.

Ettemaatlikult lähenesid nad nende kaljude wahelt edasi. Mary wärikses, oli täis õudu. Siia ei tunginud päike, midagi ei elutsenud ega liikunud siin. Minult wesi mirises seintelt ja rõhutas weel kuristikku surruaiaajseloomu. Sa kui ülewalt, kuhu Grahani mehed kogusid, hääled nende juurde kajasid, siis oli see, nagu oleksid nad tulnud tontlikult kaugeft, kaugeft eemalt.

Aga kuristik pakkus neile warju ja kindlust. Ssegi Mary tundis ennast warjatuna, kuna ta suurte kaljude wahelt waitkides edasi kobas. Dmeti wärikses ta ifka uuesti, niipea kui ta käed puudutasid märg-külmi kaljuseinu, ja hoidis ennast siis weel enam Mani lähedale. Kaljud paistsid olewat nagu määratunud jumalakujud eelajast, mida nüüd preestrite asemel walwasid wainud. Polnud ime, kui eskimod uskusid, et siin poole sajabid eest langenud sõdurite wainud elutsesid!

Üks kiwi ragises nende taga, kiwi, mille ülewalt meeste jalg kogemata üle kuristikkuääre liikanud.

Mary karjatas. Ta heitus hirmsasti. Ta ei kartnud surma, ei kartnud mehi seal ülewalt — aga kirjeldamatu tunne rõhus teda siin, tu me, millele ta mingisugust mõistlikku põhjust ei leidnud. Ta oli nagu painaja all halwatud. Wärikses wõttis ta Mani käewarrest kinni, ja kui kirts kuristik nende pea kohal laienes, ja walguse alla saatis, siis nägi Alan, kui surrukahwatu Mary oli.

„Oleme peaaegu sihil,“ lohutas Alan teda. „Sa ühel päewal armastad sinagi seda sünget

Kõige paremat ehet

kleidile,
kübarale,
kaelale,
kõrwale jne.

leiate Teie

Lai tän. 12-2. I. kord pahemat kätt.

kuristikku nagu mina, ja siis rändame seda kuristikku mööda üheskoos mägestikku."

Mõne minuti pärast jõudsid nad ühe pragu-nemid liivakivi müraka juurde, mis pooleni kuristikuseinani ulatas. Nad ronisid ülespoole, kuni jõudsid tasasele kaljuplaadile, mis viis nelikümmeend jalga sügava kaljukoopa juurde.

Kahekümmeend jalga laia koopa põrand oli üle kui laud ja kaetud peene walge liivaga. See koobas paistis Maryle nagu unelmu. Siin näis olevat haldjate kodu, kus nad ootasid walgel liiwawaibal, warjatud tuule, wihma ja lume eest, kojututsumist haldjateriiki. Waewalt suutis ta oma silmi pöörda sealt loopalt. Kurja wainukuristikku ja tema koledufed oli ta juba ammu unustanud.

Ta naeratas Alanile wastu.

Alga Alani nagu oli äkki pilwe läinud, ja neiu waatas kuristikku, kust nad praegu tulnud. Ja siis nägi ta midagi, mis koit haldjamõteted ta peast wälja peletas.

Mehed tulid läbi kaljulabürindi, tungisid ja ruttasid kaljudest mööda. Palju oli neid, ja nende eesotsjas sammus üks mees, kellele Mary kohkudes wastu wahtis. Tuhkhalli näoga waatas ta Alani poole, kes temast sammul eemal seisis.

Alan aimas tött.

"Mees seal ees?" küsis ta.

"Jah," noogutas neiu.

"On John Graham?"

Waewaga sai neiu sõnad suust. Ta keel oli tinaraske:

"Jah — John Graham!"

Alan tõstis pikkamisi püssi, ta silmad loitsid nagu teras tules.

"Mun," ütles ta, "et ma ta siit kergesti saan maha lasta. Kuul ei wõi mööduda."

Neiu käsi puudutas Alani kätt, neiu silmad waatasid temale silma. Sealt oli kadunud kõik hirm, nad waatasid temale nüüd paludes otse.

"Ei, mitte, Alan. Ma mõlen hõnsele, tunnahõnsele, kõigile aastaitle, mis ma sinu kõrwal saan meetma," sofiistas ta. "Alan, sina ei tohi John Grahami tappa — olgu siis, et Jumal meile näitab, et meile muud üle ei jää. Sa ei tohi —"

Paul tõmatas kaljuseinte wahel. Kuul wihi-

ses läbi õhu. Neiu kuulis kuuli tabamist, ta süda lakkas löömast, surmatarretus hoowas taht läbi, kui ta Alani näol kiiret ja hirmsat muudatusi märkas. Alan katsus talle wastu naerata, isegi kui üks pumane plekk ta otsaesisel — seal, kuhu hall juuksejuust lõppes — nähtawale tuli. Ja siis wajus ta neiu ette kottu, ja ta püis kiirises wastu kaljut.

Ta teadis, et see surm oli. Ta peas näis midagi lakkewat, palawad lained woogasid ta peaaigus. Ta kipunendas kui meeletu. Isegi mehed all wiiwitasid ja ehmatasid, kuuldes ühe naise hirmsat ja peaaegu hullu kipunendust kaljuseintel.

Ja siis tungis ülewalt üks hääl nende juurde, hääl, mis neile kananaha ihule ajas.

"John Graham, mina tahan su — tahan su —"

Ja Mary Graham kahmas Alani käest kuktunud püssi, et armsama surma kätte maksta

27.

Ta ootas. Ei tahtnud pimedast peast lasta, seft ta teadis, et peab John Grahami tapma. Kummaline udu filmade ees eksitas teda. Sebda udu ei saanud ta peletada, waid see looris ta silmi ja takistas ta nägemist. Ta ei teadnud, et muksus, kuna ta püssi lastewalmis hoidis.

Kogud lähenesid ruttu, aga John Grahami ta nende hulgas ei näinud. Mehed jõudsid kõdunewa liiwakivilalju juurde ja hakkasid seda mööda üles ronima, nad näisid olevat kõik ühejuguised, keegi ei läinud teisest lahku. Nagu suured umbrajänesed keffisid nad ifka lähemale, ja äkki paistis temale, nagu oleksid nad kõik John Grahamid, kelle ta ruttu ja julgesti pidi tapma.

Mimult haldjad koopas wõisid aimata, kui wäga Mary mõistus kannatas ja kui lähedal ta olewus seifis waimunõrkusele. Alga John Graham ja ta mehed ei aimanud seda igatahes mitte, seft Mary esimene kuul tabas, üks mees libises ja kuktus sügawikku.

Mary lastis edasi, lastis kõik padrunid tühjaks. Paugud ja tagasilööd wastu ta nõrka õlga mõjusid temale nagu wastukihwt, andsid talle jälle tagasi nägemise- ja mõtlemisewõime. Ta wõis nüüd ruttu lähenevate meeeste nägusid selgesti seletada. Jälle hingestas teda waid üks joow: John Grahami tappa.

Ta põlwas ruttu Alani kõrwale, kelle nagu oli kaetud werest, millel ta lamas. Ta kiskus Alani rewolwri tupest ja jooksis siis kalju äärele tagasi. Temal polnud nüüd enam aega oodata ja walida, seft Alani mõrtsukad olid juba peaaegu tema juurde jõudmas. Ta katsus kõigeft jõust, kindlasti ja täpselt lasta, aga Alani juur rewolwer hüppas ja fargas ta käes, kuna ta meeste peale lastis.

Ka revolwer oli warsti tühi; ilmaaegu kis-
kus ta seda, padroneid raudas enam ei olnud.

Mehed olid juba käculatufes, ta peffis oma
ümber.

Ja siis ilmus äkki John Graham tema
kõrwale, nagu oleks maapind ta wälja sülitam-
inud. Meiu nägi ta tigidat, wõidurõõmsat nägu,
ta silmi, milles peaaegu hullumeelne hinni wil-
kus. Mehe suur teha tormas ta juurde, tugewad
käewarred kahmasid ta ümber kinni. Ta tundis,
kuidas teda pigistati, ilmaaegu wõitles ta ha-
lastamatu pigistuse wastu.

Siis warises ta lödwalt tema käte wahel
kõftu ja rippus seal wastupanuta. Ta polnud
murestufes, ainult kõif jõud oli temast lahkuinud.
Kui käed ta ümber weel pisutki enam oleffid
foondunud, ta oleks lämbunud.

Äkki kuulis ta äffikuid pauke, siis koguni
kogupauke.

Ja kummalised, meffitud hääded, mis waid
esimoko-larjaste fuust wõifid tulla, tungifid talle
kõrwu.

Grahami käewarred lödwenefid. Ta filmad
langefid haldjakoopa walgele liiwasele põran-
dale, ja meffif rõõm lbi ta näol särama.

„Martens, ma ei wõi paremat kohta soowida-
gi,“ ütles ta mehele, kes ta lähedal seifis. „Jäta
mulle jüa wiis meest. Wõta teifed ja aita
Tailori. Kui sa neid ei jassa põgenema läüta,
siis tagane jälle jüa. Siit peidurkafst fuudame
meie siis kuuefeli kogu ju karja mõne hetkega
häwitada.“

Mary kuulis, kuidas kohale määratud
meeste nimed wälja hüüti. Teifed ruttasid mi-
nema. Tuleandmine kiristikus polnud wähenem-
inud. Aga seal ei kajanud enam häädeid, waid
kostis ainult pääffide' pragin.

Grahami ahwifkäewarred wõffid neiu ümber
kinni. Ta tõstis ta sülle ja kandis koopasse.
Sinna, kus kaljusein pisut siisepoole lastus ja
kuhu üal päitefeküired ei tunginud, pani ta
neiu liiwawaibale maha.

Kuristiküüärelt ju sajanguid maha nirišew
west oli koopa seinasse kitfa prao sõõinud.
Seda pragu möõda romis müüd illewalt üks
haldjas alla koopasse. See oli wilgas ja wäga
kiire haldjas, wäga punane näofst. Ta löõftu-
tas wäga kiirest jookfust, libifes aga waifjelt
kui oraw kaljupragu möõda alla koopa poole.

Ja see haldjas oli meffif Smith.

Kuristikulaldalt oli ta all ešinewa tragöö-
dia wiimast oša näinud. Ta sõrmeofšad süge-
lesid nagu kord, ta weri ringles sama ruttu kui
kord noores eas, mil ta kahe revolwriga käes
kogu kaabakatekarja oli waol hoidnud. Ta oli
jälle wana Smith endifefst kullataewajateajast.

Seal all oli ta näinud draamat, mis koos-

nes hinušt, kirešt ja mõrtfukatõõft, nagu wa-
nalajal ešinewat. Ja nii läfs wiimaks ometi
täide ta foow ja wiistus — weel kord läbi
teha wiimast suurt wõitlust.

Ja milline tore wõitlus wõis sellest saada,
kui ta jõuaks kuulmatult, märkamatulst walgeni
liiwawaibani — kuus ühe wastu! Kuus meefl
pääffidega ja revolwriga. Milline suurepäraie
ots oleks see temale, kui ta wõis langeda —
kättemakštes ühe naise ja Man Holti ešt!

Mehed waatasid fuunas, kus lasti, ja meff-
if Smith tänas Jumalat, et lahingufära üle
kajas kobinast ja kolinast, mis tema rounides
tegi, summatud kiwitifid weerema pani. Ta oli
juba peaaegu all, kui üks suurem kiwi lahti
pääffis ja mürtfudes alla kaljuplaadile kukfus.

Kaks meefl pöörfid ümber, aga samal het-
kel kuulifid nad koopast ühe naise meefšeitlikku
karjatust ja kõledat kifa. Ja selle järele ilmus
Mary Standish, tema kammul John Graham,
kelle filmad läitifid nagu looma filmad, kes oma
hirmus kõif muštah emalooma kallale kippu-
des. Ta kahmas jälle oma ahwiwõstuga neiu
ümber kinni, kuna Mary temale jõuetult ja
mõjutult näkku tagus.

Ja siis kajas ešeridus, mille sarnast siin
wainudokuristikus eme weel üal polnud kuul-
bud.

See tuli meffiku Smithi fuust.

Kahetümne jala kõrgufelt oli ta alla liiwa-
waibale hüpanud. Juba hüpates oli ta kaks
revolwrit kätte kahmanud ja hoidis need müüd
lastewalmitl oma ees.

Ja waewalt olid ta jalad maapinda puu-
dutanud, kui ta revolwrid tuld ja leeki sülitaf-
fid. Kolm meefst wanufifid ja kukufid tabatult,
weel eme kui teifed kaks ainfa pauguga said
lasta. Ja kui wiimaks üks neift kofkuuifefst
toibus ja lasta tahtis, ei läinud ta revolwer
lahti; lähemal hetkel kummardas ta ja kukfus
näoli maha. Ka wiimane mees kukfus äffi, nagu
oleks keegi wemblaga tema jalga dele löõinud.

Ja siis pööbras meffif Smith nagu wurr
ümber, et ka John Grahamiga sõnakešt rää-
kida.

John Graham oli neil sekunditel seifinud
nagu halwatuna ja neiu oma käte wahel pi-
gistanud. Ta seifis neiu taga, neiu teha war-
jas teda, neiu pea kattis ta jüdant. Kuna meff-
if Smith pööbras, tõstis Graham revolwri
ja ta filmas walgatas kiratlik wälk, teades, et
meffif Smith ei wõi teda lasta ilma neiu
tapmata.

Meffif Smith nägi, kuidas Graham pikka-
misi revolwri tõstis, ja wahtis nagu wõlutult
tema wõidurõõmsale näole. See oli neiu näofst
kümne — wõib olla ka kaksteifskümend sentti-

Pärnu „Endla“ teater

„Endla“ adm. direktor **Wiktor Krull.**

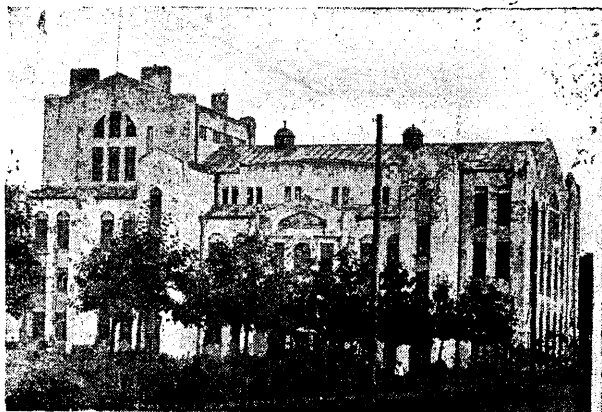

Aleksander Teetsow,
„Endla“ direktor ja näitejuht.

Näitleja **M. Mõmtak.**

„Endla“ teater alustas käesolewal hooajal kutse-
lise teatrina tegevust 18. aastat hra. Aleks. Teetsowi
juhatusel, kes üldiselt tuntud andelise näitlejana ja
wilunud näitejuhina Uute jõududena tegutsewad käes-
olewal aastal hra. W. Krull adm. direktorina ja ope-
retijõuna, kuna uutest naisjõududest operetis paista-
wad silma prl. L. Lindau ja prl. M. Nõmtak. Läänud
hooajal palgati „Endla“ teatri eeskätt uue oopereti-
jõuna pr. F. Hilden, kes on suutnud võita oma meel-
divalt ilusa— kuigi natuke väikese ulatusega— hää-
lega, operetidiivale kohase saleda ja gratisilise kujuga
ja ladusa mänguga pärnlaste südamed. Teatawasti
lõpetas pr. Hilden a'les mõne wähese aasta eest
Tallinna konserwatooriumi.

„Endla“ teatrimaja — eestwaade.

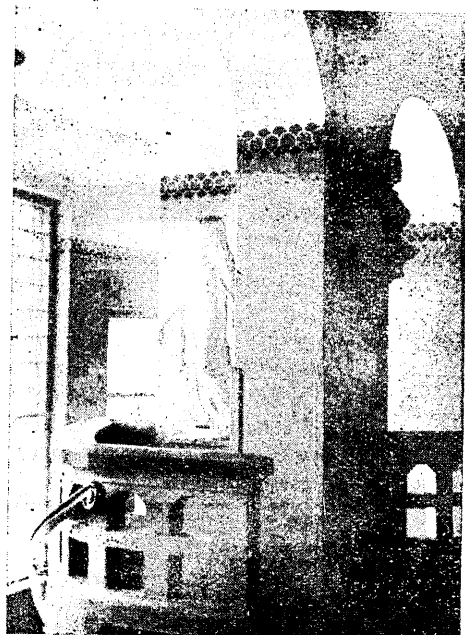
käesolewal hooajal.

Pr. **H. Hilden.**
Näitleja ja operetijuht.

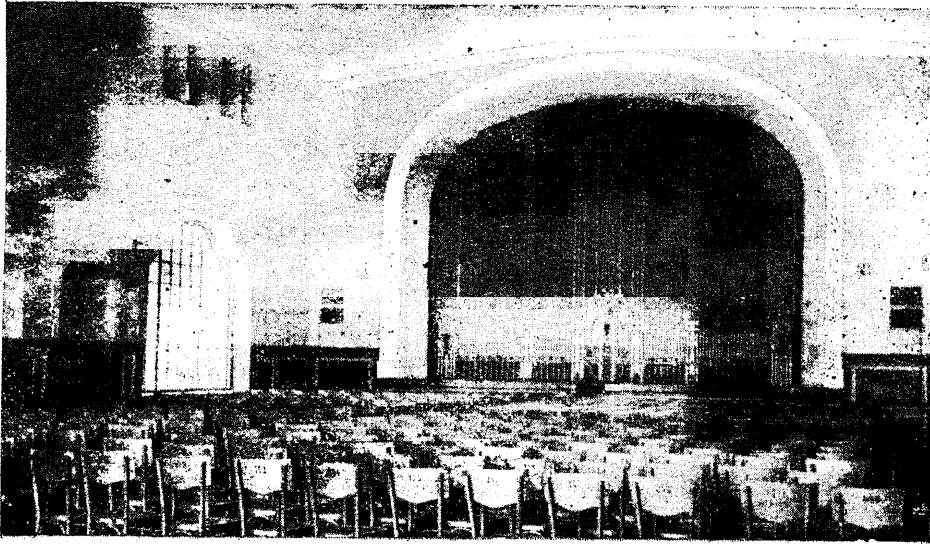
Näitleja **L. Lindau.**

Trepikäik.

Orkestrijuh **G. Dawid.**

„Endla“ saal.

meetrit kaugel. Ta nägi ainult seda tagedat nägü ja sirgu minewat kätt, aga ka konksu tõmbuwaid sõrmi ja musta revolwrisuud, mis ta südamele oli sihitud.

Ja siis sel wiimasel hetkel walgatas metsiku Smithi revolwer, ja Grahani tige nägu oli äkki nagu ära pühitud.

Metsik Smith — ja mitte Mary — pigistas nüüd filmad. Neid jälle awades nägi ta Maryt Mäni koha kohal kummardawat ja nutwat. Graham lamas näoli liiwast Aukartilikult tõstis wana sullakaewaja revolwri, millest ta wiimase paugu lastiuid, ja surus oma kitzjad huuled revolwri kummale rauale.

Siis läks ta Mäni juurde, tõstis ta lõdvalt rippuwa pea üles, kuna Mary oma näo käte wahela peitis. Oma piinas palwetas ta, et Jumal ka teda oma juurde wõtaks, sest kui Mäni surmud oli, siis ei tahtnud temagi enam lauemini elada.

Ta sirutas oma käed palwetades üles taewa poole.

„Anna ta mulle tagasi,“ jostistas ta. „Anna ta mulle tagasi!“

Ta ei näinud muudatuft, mis metsiku Smithi näost äkki üle heljus — tema filmis põlesid pisarateojad — aga ta kuulis Smithi häält äkki nagu suurest kaugusest oma kõrwu kostwat.

„Teda pole mitte kuul tabanud,“ ütles metsik Smith. „Kuul põrkas vastu kaljut ja kiwikild tabas teda just filmade wahelt. Tema ei ole surmud, ta ei suregi weel nii peal!“

28.

Kui palju nädalat, kuud wõi aastat sest filmapilgust wõis olla möödunud, kui meele-märkus temast halbjakoopa lähedal lahkuud, seda Mäni ei teadnud ütelda. Ta teadis ainult, et ta kaua, ütlemata kaua ühel pehmel walgel pilwrel taewa all odasi heljus ja ilmaaegu katsus järele jõuda ühele neiuale, kel kummalikelt tutkaw nägu ja k.s tema ees ühel teisel pilwel odasi heljus. Järgneb.

TELLIMISE HINNAD:

TELLIMISE HINNAD:		WÄLISMAILE:	
Aastas (24 nr.nr.)	Kr. 7.50	2 kuus (4 nr.nr.)	Kr. 1.60
$\frac{1}{2}$ „ (12 nr.nr.)	„ 4.—	1 „ (2 nr.nr.)	„ —.80
$\frac{1}{4}$ aast. (6 nr.nr.)	„ 2.25	Üksiknumber	„ —.40
		$\frac{1}{1}$ aastat	„ 10.—
		$\frac{1}{2}$ „	„ 5.—
		$\frac{1}{4}$ „	„ 2.50

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Neil päewil ilmub

*läinud aasta eeskujul, kuid
paksemas kaustas (48 lhk.)*

Romaani Jõulualbum

*kolmewärwiline kaanega, mitmesu-
guse huwitawa pühade kobase si-
suga ja rohke ilusate piltidega
meie- ja lõunamaa maastikkudest.*

Hind ainult 30 senti.

*Jõulualbumi saadame kõigile Romaani terve aasta tellijatele
tasuta üheskoos Romaan nr. 24-ga.*

Kirjastusühisus „ARENG“.

Paelavabrik

„Rauaniit“

Tallinn A/S. Tallinn

valmistab ning soovitab:

kodumaal valmistatud **siidi**

mantli-, voodri- ja kübarariiet, mis on kõr-
ges häduses ja hinnapoolest vääriline;

siidi, mako, floor ja villaseid

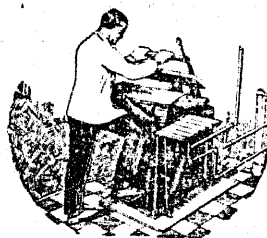
sukke ja sokke,

mitmesuguseid shälle, kaelasidemeid, siidi-,
rips-, fitsel- ja korporatsioonpaelu, sõjaväe
tunnusmärkide nõõre j. n. e.

Saada üle Eesti.

Pühad on lähedal!

Et hoiduda suurest tungist pühade
eel, palume kõiki meie lugupee-
tud töötarvitajaid tuua

ülikonnad, pali-
tud mantlid
pressida,
puhastada
ja kui
vaja, ka
parandada,
aegsasti enne pühi.

**Riiete keem. puhastuse ja kiir-
pressimise tööstus.**

„Vesta“

töötab kõige uuema Ameerika meetodi järele.

Niguliste tän. 6 (apteegi vastu)

Tel. 13—47.

Maailma waraaida ukсед

on awatud igäihele, kes tunneb wõraid keeli ja wõib lugeda maailma tähtsamate ning parimate kirjanikkude teoseid. Tema ei ole iial ükski, waid ta wõib wabal ajal, mida ta igapäevane leiwa-teenistus temale jätab, juttu westa suurte meestega ning süweneda parimate mõllejate ja kirjanikkude töödese, sealt enesele ammutades vara,

mida ei söö koi ega riku rooste.

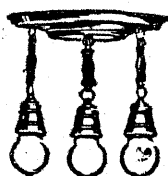
Ometi ei ole igamees keelteoskaja, ei ole igal inimesel rahagi enesele maailma kirjanduse warasalwest sedawõrd pärleid muretseda, kuiwõrd ta neid heameelega soowib ja wajab. Seda tänuwäärsem on ülesanne, mis 1929. aastal juba kaheksandat aastakäiku algaw ajakiri „Romaan“ oma peale on wõtnud: tutwustada Eesti lugejaskonda maailma parimate kirjanikkude teostega ja awada temale maailma waraaida ukсед tema emakeeles. Seitsme aasta jooksul on „Romaan“ oma lugejaid tutwustanud juba ligi kaheksakümne rahwa kirjandusega. Sellist wõrratut walikut ei ole Eesti lugejale ennemalt weel kunagi pakutud ja ajakirja „Romaani“ teene on selle kiiduwäärt ning meeldiwa ülesande kawakindel teostamine. Ei leidu peaaegu ainustki tähtsat kirjanikku, kelle töist „Romaan“ oma lugejatele poleks andnud mõnda proowi. Sellepärast: kes soowib enesele üksikutel tundidel head sõpra, kes ta waimu wõiks juhtida kõrgemate tähiste poole, see telligu aegsasti **ajakiri „Romaan“ 1929. aastaks.** Tellimise hind on endine ja tellimiste wastuwõtmine on juba alanud. Üksikasjalisem kuulutus ilmub järgmises numbris.

Uuendage „Romaani“ tellimisi 1929. aastaks.

Ärge murdke asjata oma pead, sest paremat ja odavamast ostukohta ei ole, kui

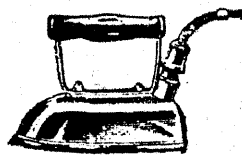
A/S. Drommeter & Ko, Tallinnas, Lai, 5

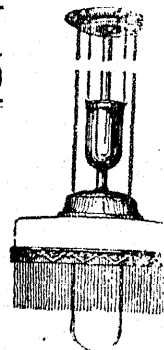
Kr. 9.

Kr. 10.—

Kr. 7.—

Kr. 20.—